

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1920.

Första kammaren.

Nr 51.

Onsdagen den 19 maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.

Anmäldes och bordlades första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 23, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående statens medverkan till meddelande i större omfattning än nu sker av insikter i ekonomiska och näringsorganisatoriska ämnen; samt

nr 24, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående viss ändring i gällande universitetsstatuter.

Föredrogs ånyo och företogs paragrafvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 138, i anledning av riksdagens år 1919 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1918.

Statsutskottet, till vars förberedande behandling ifrågavarande revisionsberättelse jämte de i anledning därav från vederbörande ämbetsverk och myndigheter till Kungl. Maj:t avgivna utlåtanden och förklaringar blivit hänvisad, hade, efter tagen kännedom av dessa handlingar och inhämtande av de för ärendenas utredning i övrigt erforderliga upplysningar, i föreliggande utlåtande underställt riksdagens prövning de av revisorerna gjorda framställningar, som ansetts från utskottets sida pakalla yttrande.

§ 1.

Lades till handlingarna.

§ 2.

Under denna paragraf hade utskottet återgivit revisorernas i § 9 Ang. till per-
av berättelsen angående statens järnvägar gjorda uttalanden. Revison- sonal vid sta-
terna hade anfört, bland annat, följande: tens järnvägar
försålt bränsle.

Första kammarens protokoll 1920. Nr 51.

Ang. till personal vid statens järnvägar försäkt bränsle.

(Forts.)

»Genom beslut den 8 november 1915 medgav järnvägsstyrelsen, att personal vid statens järnvägar, som hade eget hushåll och icke innehade bostad in natura, finge för eget behov tills vidare från statens järnvägars förråd uppköpa 240 kilogram stenkol (ej antracit) per kök och månad samt 175 kilogram s. k. lokomotivkoks per rum och månad. De totala stenkols- och koksmängderna per person och år skulle dock ej få överstiga 3,000 kilogram respektive 1,300 kilogram per kök eller rum, och skulle koksmängden per hushåll beräknas efter det antal rum, tjänsteinnehavarens bostad omfattade, dock ej till större antal än det, vartill han skulle varit berättigad, därest han haft tjänstebostad in natura. Priset fastställdes till 39 kronor per ton.

Sedan styrelsen genom handelsavtalet med Tyskland kommit i besittning av tyska stenkolsbriketter, vilka styrelsen ansåg väl lämpa sig såsom hushållsbränsle, förklarade styrelsen, efter framställningar under hand från personalen, genom beslut den 25 april 1916, att ovanberörda medgivande om erhållande av bränsle finge omfatta jämväl sistnämnda slag av bränsle.

Genom beslut under augusti månad 1917 utsträcktes medgivandet jämväl till personalen vid statens järnvägsbyggnader.

På grund av den alltjämt fortgående prisstegringen å bränsle beslöt styrelsen i november 1917, att bränsle, som utlämnades från och med den 1 december samma år, skulle betalas efter ett pris av 43 kronor per ton.

Motivet för järnvägsstyrelsens beslut var, enligt vad som meddelats från styrelsen, att i görligaste mån utjämna den skiljaktighet i löneförmåner, som på grund av rådande höga bränslepriser uppkommit mellan den personal, vilken enligt gällande avlöningsreglemente för statens järnvägar åtnjuter bostad och bränsle in natura, och den personal, som icke erhåller denna förmån. Styrelsen hade härvid beräknat, att av den till omkring 24,500 personer uppgående personalen 18,000 hade eget hushåll och att bland dessa 6,173 befattningshavare hade bostad och bränsle in natura samt att således återstående 11,827 personer kunde antagas komma att begagna sig av den medgivna förmånen.

Genom beslut den 16 april innevarande år fann järnvägsstyrelsen, enär de kristidsförhållanden, som betingat ifrågavarande förmån för personalen, i början av året delvis lättat och ansåges icke längre komma att bestå, skäligt upphäva samtliga föreskrifter rörande tillhandahållande av bränsle från statens järnvägars förråd.»

I nu föredragna paragraf hade vidare intagits ett av järnvägsstyrelsen avgivet utlåtande i ämnet.

För egen del hade utskottet yttrat:

»Vid prövning av vad uti ifrågavarande ärende förekommit har utskottet måst finna anmärkningsvärt, att järnvägsstyrelsen utan Kungl. Maj:ts och riksdagens medgivande vidtagit åtgärder av så vittomfattande ekonomisk innebörd som de förevarande, i all synnerhet som i följd härav i realiteten uppkommit en av förhållandena i övrigt icke motive-

rad olikställighet i avlöningshänseende mellan vissa befattningshavare vid statens järnvägar och motsvarande personal vid andra statens verk och inrättningar. Den av järnvägsstyrelsen lämnade förklaringen, att ifrågavarande stenkolsbränsle till stor del försålts från det vid anordningens början i statens järnvägars förråd befintliga lagret, finner sig utskottet icke kunna godtaga.

Ang. till personal vid statens järnvägar försålt bränsle.

(Forts.)

Vad i ärendet sålunda förekommit har utskottet ansett sig böra för riksdagen omförmäla.»

Herr Jeansson: Herr greve och talman! Av det upplästa utskottsbetänkandet framgår, att utskottet icke godtagit det försvär järnvägsstyrelsen anfört gentemot statsrevisorernas anmärkning, att styrelsen egenmäktigt tilldelat personalen kol av järnvägarnas förråd till priser väsentligt under dagsvärdet. Genom denna tilldelning har järnvägarnas personal fått ett extra dyrtidstillägg på flera miljoner kronor, vilket man finner, om man jämför de priser, som statens järnvägar hava betalt, och de priser, varefter kolen tilldelats personalen.

Men det är icke för att beröra denna sak, som jag begärt ordet, utan det är för att låta kammaren få kännedom om åtskilliga förhållanden, som kommit fram vid den undersökning, som blivit gjord med anledning av tilldelningen av kol. Järnvägsstyrelsen har ställt till revisorernas förfogande en uppgift på de kolpriser, som betalats för den importerade kolen under tiden från oktober 1915 till och med maj 1919. Av denna uppgift har framgått det något överraskande förhållandet, att statens järnvägar i sin inventering av kollagret i december 1919 upptagit det till ett pris av 18 kronor 70 öre per ton, under det att inköpspriset under 1918 varit i genomsnitt 151 kronor 66 öre.

Härigenom har det framkommit, att den uppseendeväckande förlust, som statens järnvägar enligt deras bokslut uppvisade för år 1918, icke är så stor, som den som har framlagts utan med ett högst betydligt belopp understiger den uppgivna siffran. Förlusten utgjorde enligt bokslutet 60,298,170 kronor. De framlagda siffrorna visa att denna förlust har framkommit genom en konstruktion och icke överensstämmer med verkligheten. Det har tillgått så, att man värderat förrådet, av 428,000 ton kol efter 18 kronor 70 öre till 8,015,863 kronor, under det att det verkliga värdet, om man beräknar genomsnittspriset för 1918 till 151 kronor 66 öre, var 64,997,381 kronor. Sålunda utgör skillnaden mellan det inventerade värdet och dagsvärdet den överraskande stora summan av 56,981,518 kronor. Då driftförlusten under år 1918 var 60,298,170 kronor, som jag nyss nämnde, är den verkliga bristen i järnvägar-nes budget endast 3,316,652 kronor den 31 december 1918.

Nu invändes, att ingående behållningen från föregående år var inventerad till 20 kronor per ton. Ja, detta påverkar driftförlusten men ej den finansiella ställningen. Frändrages ingående lagret den 1 januari 1918, som var 202,574 ton, så återstå 226,000 ton, varmed lagret under år 1918 har ökat, och dessa hava inköpts efter

Ang. till personal vid statens järnvägar försålt bränsle.

(Forts.)

151 kronor 66 öre, vilket som jag nyss nämnde var genomsnittspriset för år 1918, eller för 34,275,000 kronor, men det har inventerats efter 18 kronor 70 öre till 4,226,000 kronor. Sålunda har här en nedskrivning av värdet den 31 december 1918 med ett belopp av 30,049,000 kronor ägt rum. Läger jag därtill, att också det ingående lagret den 1 januari 1918, vilket var 202,574 ton till 20 kronor, blivit nedinventerat med 1 krona 30 öre, så kommer ytterligare därtill 263,346 kronor. Inalles är sålunda kollagret upptaget med 30,312,346 kronor under vad järnvägarna ha betalat för kolen under 1918, det vill med andra ord säga, att statens järnvägars förlust är upptagen med 30,312,346 kronor utöver vad den i verkligheten är.

Detta belopp är ju hälften av förlusten för 1918 och har kommit fram genom en ren bokföringsåtgärd. Statens järnvägars driftförlust för 1918 var således ej den av järnvägsstyrelsen för statsmakterna framlagda. 60,298,170 kronor, utan 30,312,346 kronor mindre eller 29,985,824 kronor.

Man har verkligen rätt att fråga sig, om detta kan vara möjligt. Huru kan statens järnvägars ledning tillåta sig något dylikt, som ej endast är stridande mot vad som är rätt och tillbörligt utan rubbar hela statsbudgeten? Det är ännu i friskt minne, huru åtgärder måste vidtagas för att utjämna den uppståndna förlusten i budgeten. — Det nu påpekade förhållandet visar, huru nödvändigt det är, att kraftiga åtgärder med det snaraste vidtagas för att erhålla en bättre ordning vid statens största affärsföretag, där sannerligen ej allt är bra som det är.

Herr greve och talman! Jag har icke något annat yrkande än om bifall till statsutskottets hemställan i denna punkt, men jag har ansett mig böra påpeka dessa förhållanden och hoppas, att civilministern skall taga vad jag här anfört under överblickande och tillse, att något dylikt icke upprepas.

Herr Sten dahl: Herr greve och talman! Jag begärde ordet då den förste talaren i sitt anförande kort och gott påstod, att en nedskrivning av kolkontot vid statens järnvägar under år 1918 har ägt rum med ett belopp av 56 miljoner kronor. Det var ju alldeles tydligt, att uppgiften måste vara felaktig, och talaren rättade den också härhän, att det icke var en nedskrivning av 56 miljoner, utan av mellan 29 och 30 miljoner kronor, vilken uppgift i enlighet med de siffror, som lämnades av den föregående talaren, torde vara riktig, vad nedskrivningen för år 1918 beträffar.

För att man skall kunna sakligt bedöma detta får man, åtminstone såvitt jag förstår, icke ensidigt, som den föregående talaren gjorde, endast taga ett års siffror, utan man måste gå tillbaka till det kollager och de priser, som gällde vid krisens början. Om man går ut från den ingående och utgående balansen, blir det nödvändigt att göra en undersökning över huru järnvägsstyrelsen under de olika krisåren handskats med sitt kolkonto. Hur ha vinst och förlust påverkats av kolkontot? Vad som här berörts av den föregå-

ende talaren är något mycket vanligt inom mindre solida eller mindre välskötta affärsföretag, och att det förekom vid statens företag, är ingen nyhet.

Ang. till personal vid statens järnvägar försält bränsle.

(Forts.)

Jag skall således, fast jag icke precis kan draga de konsekvenser härur, som den föregående ärade talaren gjorde, särskilt understryka nödvändigheten av att statens affärsdrivande verks sätt att föra sina böcker stilles under kontroll, och att de redovisa sina förluster och vinster på ett helt annat och mera ingående sätt än som hittills har skett. Jag skall speciellt till statsrevisorerna göra den hemställan, att de inte bara titta på de affärsdrivande verken, utan också på andra statens institutioner, där större kolkonton skulle finnas. Det skulle kanske vid en sådan granskning kunna framkomma, att dessa kollager icke på långt när äro så stora, som de ovillkorligen borde vara. Jag skall under hand till de ärade herrar statsrevisorer, som komma att granska dessa saker, lämna anvisningar om var det är som man enligt min uppfattning bör titta.

Greve Lagerbjelke: Herr greve och talman! För att icke den svenska allmänheten skall fattas av alltför glada förhoppningar efter det meddelande, som herr Jeansson nu gjort, vill jag framhålla, att, om statens järnvägar under 1918 haft en mindre förlust än den hittills beräknade på den grund att inventariet av kol under året avsevärt ökats, så har ett motsvarande förhållande men i motsatt riktning ägt rum ett föregående år. Ingen upplysning har, så vitt jag uppfattat, lämnats av herr Jeansson, huru en minskning av kolinventariet bokförts.

Herr Jeansson: Gentemot herr Stendahl ber jag att få säga, att jag nämnde, att den verkliga balansen i tillgångar endast vore 3,316,652 kronor, om man upptog hela kollagret ^{21/12} 1918 till det värde, som kolen vid den tidpunkten hade, eller 151 kronor 66 öre. Till detta pris ungefär inköptes kol i januari månad, och som bekant är det ungefär det kolpris, som för närvarande gäller. Herr Stendahl gav mig ju rätt i vad jag påvisade längre fram, nämligen att det var det kvantum, varmed lagret ökats under 1918, alltså skillnaden mellan den 1 januari 1918 ingående behållningen, 428,000 ton, och den 1 januari 1919 ingående behållningen, 202,000 ton, eller 226,000 ton, som har nedinventerats, i det man upptagit lagret till ett så mycket lägre pris än vad man betalat, att därigenom förlusten har blivit ökad med motsvarande belopp.

Beträffande greve Lagerbjelkes anmärkning ber jag att få säga att då den av mig påpekade bokföringsåtgärden med cirka 30 miljoner kronor, ökat 1918 års omkostnader, så har ej endast vinstresultatet utan även järnvägstaxorna härav påverkats. Hade icke detta skett, hade taxorna kunnat hållas lägre. Nu kan man ju säga, att man kommande år har gott av denna nedinventering, men om det som jag sport är järnvägsstyrelsens mening att allt fram-

Ang. till personal vid statens järnvägar försålt bränsle.

(Forts.)

gent söka hålla det lager, som gick in vid kristidens början, bokfört i samma pris, hava ju icke räkenskapsåren något gott härav. Det är bara vilseledande, att man upptagit en tillgång så oerhört mycket lägre än vad den verkligen är värd. Ingen som har erfarenhet i bokföring kan godkänna en sådan åtgärd.

Herr Boman: Herr greve och talman! Med anledning av de uttalanden, som här äro gjorda angående statens järnvägars sätt att bokföra sitt kolförråd, vill jag säga, att jag tror, att man får akta sig att draga de slutsatser — jag skulle vilja säga glädjande slutsatser — som man lätt kunde göra av den förste talarens anförande.

Enligt upplysning, som jag vid samtal erhållit, förhåller det sig nämligen så, att statens järnvägar anse, att de normalt böra äga ett visst lager av kol, säg 400,000 ton, och detta bokföra de lågt, till 18, 20 kronor som i den gamla tiden. De år, då lagret väsentligt går under denna myckenhet uppföres i bokslutet som skuld en prisregleringsfond för kol. Jag tillät mig vid denna upplysning anmärka, att det är högeligen beklagligt, att man av de redovisningar som göras icke får reda på storleken eller befintligheten av en sådan fond. Men då en sådan fond verkligen finnes, så sker ingen annan orätt, än att statens järnvägar redovisa sina tillgångar något för lågt, men den redovisning de lämna inverkar icke på vinstresultatet.

Efter härmed slutad överläggning lades förevarande paragraf till handlingarna.

§ 3.

Lades till handlingarna.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 139, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utvidgning av folkskoleseminariets i Stockholm lokaler m. m.;

nr 140, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkande av det ordinarie anslaget till institutet och förskolan för blinda å Tomtebodan m. m.;

nr 141, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjt understöd för utgivande av tidskriften Bokstugan;

nr 142, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till tekniskt-vetenskapliga undersökningar på byggnadsområdet; och

nr 143, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anläggning av väg till Tärna socken m. m. jämte en i ämnet väckt motion.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölles.

Föredrogs änyo bevillningsutskottets betänkande nr 33, i anledning av väckta motioner angående minskning av den maximikvantitet spritdrycker, som får utminuterat för kalendermånad.

Om minskad utminutering av spritdrycker.

I detta betänkande hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte med bifall till ifrågavarande motioner I: 119, av herrar Björkman och Norling, samt II: 240, av herr Igel m. fl., besluta, att 48 § i kungl. förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker skulle erhålla följande förändrade lydelse:

Spritdrycker må ej till någon utminuterat i större myckenhet än två liter i kalendermånaden.

Efter därom skriftligen gjord framställning äger dock bolag, om särskilda skäl föreligga, medgiva köpare rätt att för visst tillfälle inköpa större myckenhet än sålunda stadgats.

Reservationer hade avgivits

dels av herr *Röing*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till förevarande motioner I: 119, av herrar Björkman och Norling, samt II: 240, av herr Igel m. fl., besluta, att 48 § i kungl. förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker skulle erhålla följande förändrade lydelse:

Spritdrycker må ej till någon utminuterat i större myckenhet än tre liter i kalendermånaden.

Efter därom skriftligen gjord framställning äger dock bolag, om särskilda skäl föreligga, medgiva köpare rätt att för visst tillfälle inköpa större myckenhet än sålunda stadgats;

dels ock av herrar *Wijk, Antonsson, Boman, Heyman, Bökelund, Lithander* och *Kant*, vilka yrkat, att utskottet måtte hemställa, att ifrågavarande motioner I: 119, av herrar Björkman och Norling, samt II: 240, av herr Igel m. fl., icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr *Wijk*: Herr talman, mina herrar! 1917 års rusdrycksförsäljningsförordnings bestämmelser om att utminuteringskvantiteten per månad skulle sättas till 4 liter har först trätt i kraft med innevarande års början. Den hade således knappast hunnit tillämpas, och ännu mindre förelåg någon erfarenhet om dess verkningsgar, då den motion väcktes, som vi nu hava att behandla.

De motiv, som motionärerna framföra för den sänkning de föreslå i månadskvantiteten från 4 till 2 liter, är dels ett påpekande, att andra kammarens ståndpunkt, då kompromissen träffades år 1917, var densamma som motionärernas ståndpunkt nu, och därjämte framföra de två särskilda skäl.

De framhålla, att för den lojala förbrukningen äro 2 liter i månaden en fullkomligt tillräcklig kvantitet. Detta påstående står i strid mot ett tidigare påstående i motionen, där de framhålla, att maximikvantiteten och minimikvantiteten praktiskt taget sammanfalla, d. v. s. att var och en i allmänhet tagit ut vad han haft rätt att taga ut, och denna uttagning har åtskilligt överstigit 2 liter i månaden. Några lojala förbrukare på 2 liter tyckas således enligt

*Om minskad
utminuter-
ing
av sprit-
drycker.*
(Forts.)

deras uppfattning knappast finnas till. Hela detta påstående, att två liter skulle vara en normal gräns, får helt och hållet stå för de ärade motionärernas räkning. Någon bevisning som har någon bärkraft är icke föredragen.

Det andra och tydligtvis mera bärande motivet är, att genom den ökade sprittilldelningen fylleriförseelserna samtidigt ökats i oroväckande grad. Det är också riktigt, då man ser på landet i dess helhet, att med den ökade tilldelningen fylleriförseelsernas antal något ökats. Men om man ser på den statistik som föreligger och som är återopad i utskottets betänkande, kan man icke undgå att lägga märke till att proportionen i ökningen av sprittilldelningen och av antalet fylleriförseelser är mycket olika. Medan t. ex. under 1919 års första kvartal med den inskränkta sprittilldelning som då ägde rum, fylleriförseelserna utgjorde 3,5 per 1,000 utminuterade liter, så utgjorde fylleriförseelsernas antal under innevarande års första kvartal, då fyraliterstilldelningen för första gången tillämpades, endast 1,4 på utdelade 1,000 liter. I den mån utdelningen ökats, har med andra ord samtidigt det relativa antalet fylleriförseelser i mycket hög grad minskats. Detta gäller, om man ser siffrorna från landet i dess helhet. Men om man fäster sig vid enskilda platser, där handhavandet av rusdrycksförsäljningen bäst överensstämmer med förordningens anda, t. ex. Stockholms stad, så finner man siffror, som äro helt olika dem jag nu framfört. Jag jämför t. ex. sista kvartalet under föregående år med första kvartalet i år. Denna jämförelse kan göras, därför att under sista kvartalet föregående år missbruket av renaturerad sprit så gott som alldeles upphävts genom den kungl. förordningen av augusti förra året. Siffrorna äro således mycket väl jämförliga. Man finner då, att medan utdelningen under första kvartalet i år varit mer än dubbelt så stor som under sista kvartalet förra året, fylleriförseelsernas antal i Stockholm praktiskt taget varit alldeles detsamma under båda kvartalen. Detta visar i alla fall, vad ett gott handhavande av den nu gällande förordningen kan verka.

Som kammaren mycket väl känner till, medger den nuvarande rusdrycksförsäljningsförordningen de olika kommuner, där spritbolag finnas, möjlighet att vidtaga inskränkningar i antalet utdelade litrar per månad ävensom i andra hänseenden. Sådana restriktioner hava också tillämpats på flera håll. Vederbörande här i Stockholm, som handhava försäljningen, hava, såsom icke torde vara obekant för flertalet av kammarens ledamöter, den uppfattningen, som de hava uttalat även för mig, att en sänkning av månadskvantiteten till 2 liter i Stockholm skulle medföra ödesdigra verkningar i nykterhetsavseende. Det vore väl då rätt egendomligt, om riksdagen skulle fatta ett beslut, som medförde, att den största kommunen i landet påtvingas förhållanden, som dess ledande män på detta område anse vara ur nykterhetssynpunkt olyckliga, medan de nuvarande bestämmelserna medgiva varje kommun att fatta den ståndpunkt i dessa frågor, som den själv anser vara riktig.

Den anda, som över huvud taget genomgår denna motion, är

efter min mening helt motsatt den som ligger till grund för den rusdrycksförsäljningsförordning, som för närvarande gäller och som riksdagen så nyss beslutat. Vad som ligger under detta förslag, är en doktrinär maktpolitik på nykterhetsområdet, medan den rusdrycksförsäljningsförordning vi äga, och som motsvarar riksdagens önskan och vilja, är baserad på den individuella kontrollen, på behandlingen av de särskilda fallen på ett för individerna så lyckligt sätt, som möjligt. Jag vill för min del ingalunda påstå, att den nuvarande bestämmelsen om 4 liter i månaden är något som är absolut riktigt eller skall stå i alla tider, men jag vill påstå, att om någon förändring i detta som i andra avseenden skall göras i rusdrycksförsäljningsförordningen, skall det vara på grundvalen av omdöme och prövning från deras håll, som hava kunskap och erfarenhet på området och som hava en vilja att på bästa sätt utveckla de riktlinjer, som riksdagen en gång har fattat och på vilka rusdrycksförsäljningsförordningen är baserad. Däremot böra sådana ändringar icke komma från deras håll, som i själva verket äro fiender till rusdrycksförsäljningsförordningen och den individuella kontrollen och icke önska något hellre än att den skall ersättas med ett totalförbud.

*Om minskad
utminuter-
ing
av spirit-
drycker.
(Forts.)*

På dessa grunder och på de skäl jag förut anfört ber jag, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan och den väckta motionen.

Herr Nilson, Karl August: Herr talman! Den föregående talaren har ju redogjort såväl för de synpunkter, som hava legat till grund för utskottsmajoritetens ståndpunkt som också för reservanternas synpunkter. Det är fullkomligt riktigt, som det har framhållits, att utskottet har stött sin mening i det föreliggande spörsmålet på de siffror, som den senast förflutna tiden har att uppvisa beträffande utminuterungen och fylleriförseelserna. Det kan väl ändå icke förvåna, att när de siffror, som redan nu finnas tillgängliga, tala ett sådant språk som de göra, man känner sig uppfordrad att söka nedbringa den konsumtion, som nu under en tid varit i så betydande grad forcerad. Den utminuterade kvantiteten under den sista tiden, särskilt det första kvartalet av detta år, har ju varit betydligt större — för att icke trötta skall jag icke anföra några siffror — än under något av de föregående åren av kristiden, och man kan säga, att statistiken visar en nära nog lika hög siffra som under de år före kristiden, då utminuterungen var som störst.

Kungl. Maj:t och riksdagen hava ju vidtagit den åtgärden att genom bestämmelser om individuell kontroll reglera utminuterungen för att minska konsumtionen och därmed fylleriförseelsernas antal. Den sista tiden har emellertid medfört den erfarenheten, att man från det håll, där man förut har talat om att man genom en successiv minskning av kvantiteten skulle så småningom avvänja det svenska folket från bruket av starka drycker, i stället börjat tala om att man måste öka kvantiteten för att få nykterhetstillståndet i landet bättre. Den föregående ärade talaren meddelade också, att vederbörande i Stock-

*Om minskad
[utminuterings]
av sprit-
drycker.
(Forts.)*

holm till honom uttalat, att en sänkning av tilldelningskvantiteten skulle för Stockholms vidkommande medföra ödesdigra verkningar. Ja, det säger man nu; förut har man på det hållet alltid haft den meningen, att just en sänkning av kvantiteten så småningom skulle medföra det önskade nykterhetsresultatet. Nu har man således kommit till den ståndpunkten, att man för att hindra lönbränning, superi och fylleri vill öka utminuteringskvantiteten. Då måste man väl säga sig, att det är något fel i hela kalkyleringen av det föreliggande spørsmålet.

Herr Wijk berörde ju statistiken, men jag ber att få till herr Wijk och dem som resonera som han göra den frågan: Hur många fylleriförseelser per kvartal äro då lagom? Herr Wijk påvisade, att med den ökade utminuteringskvantiteten har icke följt proportionsvis lika stor ökning av fylleriförseelserna. Jag vill då erinra om att fylleriförseelserna i hela landet under sista kvartalet 1919 voro 9,583 efter att hava ökats hela året, och under första kvartalet 1920 uppgingo till 11,474. Finns det då icke erfarenhet, som visar, att någonting måste göras för att minska dessa fylleriförseelser? Såvitt jag kunnat förstå, sammanhänger det ökade antalet dylika förseelser fullkomligt intimt med den legala utminuteringskvantiteten. Det går icke an, såsom någon av reservanterna här har sagt, att skylla detta på lönbränningen, ty i Stockholm, där man har den största utminuteringskvantiteten, förekommer ju också den största lönbränningen — åtminstone har det meddelandet lämnats från Stockholmsystemets ledande män, att denna lönbränning i Stockholm är alldeles häpnadsväckande stor.

Nu tillkommer den omständigheten, att på en del orter i landet har redan inskränkning av maximikvantiteten vidtagits genom de kommunala myndigheternas beslut eller genom beslut av utskänningsbolagens styrelser. På många platser är därför den utminuterade kvantiteten endast två liter i månaden, på andra platser fem liter i kvartalet, åtminstone på någon plats en liter i månaden. Man har icke någon erfarenhet av att sänkningen av maximikvantiteten på dessa platser medfört något försämrat nykterhetstillstånd, utan man har i stället gjort den bestämda erfarenheten, att nykterhetstillståndet förbättrats samt fylleriförseelserna och lönbränningen minskats i samma mån, kan man säga, som utminuteringskvantiteten sänkts.

Erfarenheten talar således ett fullständigt motsatt språk mot vad reservanterna göra gällande, och jag är förvissad om att det stora flertalet av befolkningen i Sveriges land i denna fråga har en mening, som vitt skiljer sig från den, som låg till grund för det av den föregående ärade talaren anförda uttalandet från Stockholmsystemets ledning.

Den olägenhet, som landet i dess helhet nu har av att utskänningskvantiteten på den ena platsen är fyra liter i månaden men på en annan plats endast en liter i månaden, måste på något sätt undanröjas, och den undanröjas genom ett bifall till det här föreliggande förslaget. Det kan nämligen icke vara lämpligt, att man på den ena platsen har en kvantitet och på den andra platsen en annan. Det har ju också givits anledning till framställning här i riksdagen om förbud

mot överflyttande av motbok från ett försäljningsområde till ett annat. Gå vi den nu ifrågasatta vägen och bestämma en maximikvantitet av två liter, komma vi ju, i huvudsak åtminstone, bort från de olägenheter, som äro förknippade med denna anordning.

*Om minskad
utminuterings-
av sprit-
drycker.
(Forts.)*

Herr Wijk gjorde till sist det påståendet, att en ändring i enlighet med det här föreliggande förslaget icke bör komma från nykterhetsfolket utan från dem, som ha erfarenhet på detta område, som själva äro på ett eller annat sätt intresserade av den hantering, som här är i fråga — det var naturligtvis ledningarna av utskänkningsbolagen han avsåg. Jag vill då säga: Skola vi vänta, herr Wijk, till dess framställningar om nedsättning av kvantiteten göras av doktor Bratt eller andra ledare av utskänkningsbolag, då få vi, att döma av herr Wijks nyss gjorda meddelande, vänta i evighet, ty doktor Bratt har ju den uppfattningen, att utminuteringskvantiteten skall ökas och icke minskas för att åstadkomma det önskade resultatet. Nej, jag tror förvisso, att nykterhetsfolket likaväl eller bättre än andra kan överblicka det i landet rådande missförhållandet. Då det för nykterhetsvännernas vidkommande här gäller en sak, där de icke äro intresserade för egen del utan som de av fosterlandsintresse ha tagit sig an, tror jag väl, att man kan säga, att de äro de rätta männen att också framställa ett sådant yrkande.

Utskottets majoritet har icke kunnat finna annat än att de övervägande skälen tala för ett bifall till den väckta motionen, och jag skall därför, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Boman: Herr greve och talman! Den föreliggande motionen, vilken vunnit utskottsmajoritetens tillstyrkande, är ju säkerligen välmöten. Det är ju ett allvarligt eftersträfvansvärt mål att höja folknykterheten i vårt land, men då jag i likhet med övriga reservanter icke kunnat vara med om förslaget, är det huvudsakligen på de skäl, som redan äro anförda av den förste talaren. Jag skall emellertid be att få anföra ytterligare några skäl för vår ståndpunkt.

Den statistik, som finnes för i år, ådagalägger, att på de i landet utlämnade omkring en miljon motböckerna medeluttagningen per månad är mer än 2 $\frac{1}{2}$ liter. Vad skall då konsekvensen bli av en lagstiftning, som fastställer en maximikvantitet av två liter? Det blir en brist av i medeltal mer än en halv liter per månad för varje motboks-innehavare. Att en del av motboks-innehavarna utan svårighet skola finna sig däri, är klart, men de personer, vilkas nykterhet herrarna väl i främsta rummet vilja stödja och främja, veta nog att skaffa sig varan på andra vägar. Erfarenheten visar ju alldeles tydligt, att med den ökade tilldelningen den olagliga tillverkningen av brännvin avtagit. Om man vill väcka den till större livaktighet igen, skall man följa utskottet, ty sådan blir givetvis följden. En annan följd blir också, att den kända sorgliga metoden med utlåning av motböcker blir ännu mer praktiserad. Den summa, man är villig att betala för att få låna en motbok, kommer att stiga. Det kan väl icke vara

Om minskad
utminuterings-
av sprit-
drycker.
(Forts.)

eftersträfvansvärt, men det blir självfallet följden av en dylik lagstiftning.

Men en dylik lagstiftning har ännu en annan följd. Den har en ekonomisk innebörd för förbrukarna. Denna lagstiftning reglerar den myckenhet spirituosa, som kan erhållas genom inköp på motbok, men icke den myckenhet som kan erhållas på värdshus och andra utskänkningsställen. Det uteliv, som kommer att alstras genom en minskning av utminuteringskvantiteten, har sin stora ekonomiska betydelse och borde vara värt att motarbeta.

Som man erinrar sig, ha ju också redan kommunernas myndigheter befogenhet att föreskriva begränsning i kvantiteten under vad lagen föreskriver — jag beklagar visserligen, att så är fallet, ty jag tror icke, att det är lyckligt. Det riktiga vore naturligtvis, när individuell kontroll är införd, att bolagsstyrelserna lade sig vinn om att söka utfinna objektiva grunder för bestämmandet av de minskade kvantiteter, som kunde förekomma för vissa individer och icke för vissa samhällen. Jag har med glädje sett, att kontrollstyrelsen tagit initiativ till ett samarbete mellan bolagsstyrelserna i landet för att söka utarbeta sådana grunder, och jag hoppas, att därav skall följa åtskilligt gott i nykterhetshänseende.

Då jag däremot är alldeles övertygad om att ett bifall till utskottets betänkande, som tillstyrker motionerna, skulle skada nykterhetstillståndet i landet, vågar jag, herr greve och talman, yrka bifall till den av herr Wijk m. fl. avgivna reservationen.

Herr Björkman: Herr greve och talman, mina herrar! Det har sagts, att det förslag, som här behandlas, skulle förryeka det arbete på främjande av nykterheten, som bedrivs genom kontroll- och ransoneringssystemet. Det fälldes också liknande ord i andra kammaren av en talare på Stockholmsbänken under frågans behandling där på förmiddagen. Det har också anmärkts, att då den nu gällande ransoneringen med fyra liter i månaden icke tillämpats längre tid än de senaste fyra månaderna, från den 1 januari i år, man icke har någon erfarenhet. Det ligger ingen erfarenhet bakom motionen, menar man. Jag ber att få nämna, att anledning till väckande av motionerna fingo jag och mina medmotionärer redan under år 1919. Vi fingo anledning därtill genom uppgifterna om huru stegrad tilldelning under detta år oavbrutet medförde ökat fylleri. Då den ärade talaren på Göteborgsbänken rörde sig med siffror från hela landet, och då siffrorna uti ifrågavarande hänseende icke äro kommensurabla i fråga om storstäderna — Stockholm och Göteborg — och landsbygden, skall jag här be att få anföra landsbygdssiffrorna efter de uppgifter, som lämnats av kontrollstyrelsen. Under första kvartalet 1919 utdelades i landsorten, Stockholm och Göteborg således undantagna, 1,369,977 liter. Fylleriförseelserna i landsorten utgjorde under detta kvartal 2,376 fall. Under andra kvartalet ökades utdelningen till 2,633,308 liter. Fylleriförseelsernas antal steg i samma proportion till 4,143. Under det tredje kvartalet var tilldelningen 2,870,436 liter och fylleriförseel-

ernas antal med alltfjämt proportionsvis lika stor ökning 4,607. Slutligen kom fjärde kvartalet i föl med en tilldelning av 3,102,154 liter och 4,948 fall av fylleriförseelser. Det var kännedom om dessa siffror, som gav motionärerna anledning att framföra motionerna.

*Om minskad
utminuteriug
av sprit-
drycker.
(Forts.)*

Erfarenheten från januari 1920 gick i precis samma riktning. Klagonål inkommo också till den byrå, som jag har äran förestå. från skilda delar av landet över det ökade fylleriet på grund av den stegrade tilldelningen. Det låg ju då, syntes det mig och mina medmotionärer, nära till hands att taga upp förslagen från 1917 års riksdag. Då motionerades i denna kammare, herr talman, om två liters tilldelning av herrar Kvarnzelius, C. G. Ekman, Jacob Larsson, Holmquist, Alexanderson, Hellberg, Ollas Anders Ericsson, K. J. Ekman, K. J. Gustafsson, Carl Boberg med flera — märk väl, om två liter — och som skäl därför anförde motionärerna följande: »I kungl. kungörelsen den 3 november 1916 har i 1 § föreskrivits, att 'brännvin må icke utminuterat till någon större myckenhet än som motsvarar två liter i kalendermånaden'. Samstämmiga vittnesbörd från landets olika delar bekräfta, att tvålitersbestämelsen visat sig äga en beaktansvärd nykterhetseffekt. Det vore enligt vår mening föga välbetänkt att låta denna kvantitetsgräns upphävas, när kristiden en gång tar slut. Vi äro övertygade därom, att ett fastställande av denna kvantitetsgräns även för normala tider skall befinnas vara en lycklig och effektiv åtgärd.» Bevillningsutskottets majoritet godkände 2-litersförslaget och andra kammaren likaså, men det föll ju, som man minnes här i första kammaren. I kompromissväg antogs, på vilka grunder vet jag icke — det finns ingenting anført därom — 4-literskvantiteten.

Hur har nu denna 4-literskvantitet verkat? Ja, vi ha fyra månaders erfarenhet. Förbrukningen under dessa månader har stegrats kolosalt. Uppgifter, som lämnats från kontrollstyrelsen, visa, att under januari detta år utminuterades 2,606,308 liter, under februari 2,597,406 liter, under mars 2,986,737 liter och under april 2,774,025 liter eller tillsammans under de fyra gångna månaderna 10,964,476 liter mot 12,125,956 liter under hela år 1919. Om vi slå tillsammans literantalet för de tre första månaderna i år, komma vi upp till siffran 8,190,451 liter under första kvartalet 1920, under kontroll- och ransoneringssystem, mot 8,258,229 liter under första kvartalet 1913, vårt svartaste år ur fyllerisynpunkt, utan kontroll och ransonering. Mina herrar, jag menar, att endast denna uppgift borde göra oss betänksamma. Vi äro också på synnerligen god väg upp till 1913 års ohyggliga fyllerisiffror. Men förhållandet skulle vara betydligt sämre, om alla bolag tillämpade 4-litersransonen. Det är, som ju de föregående talarna erinrat — jag säger lyckligtvis — så att en hel del bolag krympt kvantiteten, somliga till två liter per månad, något bolag till fem liter i kvartalet, och i några städer är kvantiteten krympt till en liter i månaden. Dessutom är det fallet, som ju herrarna känna lika väl som jag, ett bolagen i allmänhet skulle tillämpa en synnerligen noggrann indivi-

Om minskad
utminuteri-
ng av sprit-
drycker.
(Forts.)

duell kontroll. Jag skall ge chefen för Stockholmssystemet den välförtjänta äran, att här tillämpas den, såvitt jag känner, i det stora hela. Denna individuella kontroll tillämpas också på åtskilliga håll i landsorten, men jag känner många bolag, där man kan säga, som det i rapporter till kontrollstyrelsen yttrats, att det ej utövas någon individuell kontroll alls. Det är emellertid i lag föreskrivet, att särskild granskning skall ägnas ansökningar om motbok från kvinnor, och jag förmodar, att de allra flesta bolag — jag ville hoppas alla — tillämpa mindre utdelning till kvinnor. Dessutom tillämpas på ett och annat håll den principen, att till unga män mellan 21 och 25 år lämnas en mindre kvantitet, i regel endast två liter i stället för fyra, i andra fall högst en liter. Här i Stockholm tillämpas dessutom straffsystemet, att man minskar ransonen för åtskilliga, som fått motbok så att säga på gunst och nåd, men beträffande vilka det hänt på ett år, att de blivit av med motboken. De få i alla fall också en liter i månaden, men boken skall handhavas av hustrun enligt doktor Bratts föreskrift, och i åtskilliga fall har det visat sig, att experimentet lyckats.

Om nu icke dessa särskilda restriktioner, dels den minskade kvantiteten i ett stort antal städer och dels den individuella kontroll, som en hel del bolag tillämpa, ägde rum, skulle vi komma tämligen nära den ställning, som antytts i utskottets betänkande, att maximikvantiteten i stort sett skulle sammanfalla med minimikvantiteten. Det är denna inskränkning av bolagens utminuteri i en hel del städer och den individuella kontrollen, som förklara, vad den ärade senaste talaren på Göteborgsbanken framhöll, att genomsnittssiffran för utminuteriingen på alla dessa miljoner motböcker endast är omkring 2 $\frac{1}{2}$ liter per månad. Den var 2,56 liter i januari och 2,53 liter i februari. Men titta vi på speciella orter så finna vi, att trots de individuella restriktioner, som tillämpas för kvinnor och, där det är väl skötta bolag, även för ynglingar, uppgick kvantiteten i Nynäshamn till 3,41 liter per motbok, i Varberg till 3,31 liter, i Göteborg till 3,27 liter, i Borås till 3,19 liter, i Malmö till 3,19 liter, i Sigtuna till 3,17 liter o. s. v. hela vägen nedåt, tills man kommer till de bolag, som ha en förut bestämd maximikvantitet av två liter. Det kan således ej betecknas som en ringa uttagning per motbok, när man tager medelsiffran. De allra flesta, som ha råd att taga ut sitt kvantum, taga nog ut sina fyra liter till sista droppen.

Nu har jag hört det viskas tämligen högt av åtskilliga av mina vänner i kammaren — jag hörde det även nämnas i andra kammaren på förmiddagen — att man lagrar. I förskräckelsen för det väntade förbudet lagrar man. Man tager visserligen ut de fyra litrar, men man super ej upp dem. Jag tror ej, att alla de, om vilka man säger, att de lagra i förskräckelsen, i verkligheten göra det. Det finns naturligtvis bland konsumenterna, bland brännvinsbolagens kunder åtskilligt med folk — och jag förmodar, att alla här i kammaren närvarande bolagskunder höra till den kategorien — det finns, säger jag, folk som kunna taga ut fyra liter och möjligen sup ur en eller två liter och gömma de andra, men mina herrar, det är ett aktungs-

vårt, men försvinnande litet fatal av de till en miljon och några hundratusental uppgående motboksinnnehavarna. De allra flesta taga icke blott ut sista droppen, utan tära den också, och de vilja knappt spara något ens till dagen efter inköpet. Sådana fall finns det nog av. Dessutom är det så, att en hel del av dessa, som taga ut sina fyra liter och ej supa upp dem själva, försälja dem. Denna försäljning är avsevärd icke blott i Stockholm, utan den förekommer säkerligen överallt i landet. Det har meddelats mig för icke länge sedan från Haparandatrakten, att en person lyckats komma över ett sjuttio-tal motböcker. Han tog ut den sprit han kunde få. Vart den tog vägen, visste icke min sagesman, men då det är torrt på andra sidan av Torneälv, är det anledning att antaga, att en god del av de 70 motböckernas litrar på ett eller annat sätt smugglas över älven. Det har också meddelats mig från gränstrakterna i Värmland, att, då bolagen nedsatt kvantiteten, i Karlstad till två liter i månaden och i Kristinehamn till fem liter i kvartalet, kunder hos de båda andra bolagen i länet, som lämnade ut fyra liter i månaden, försälde av sin tilldelning till det i avseende å brännvin torrlagda grannlandet på den sidan. Jag har naturligtvis ej fått fakta konstaterade av vederbörande åklagare, men det är ingen anledning att misstänka, att icke, speciellt där det finns möjlighet till smuggling, avsevärda kvantiteter säljas.

*Om minskad
utminuter-
ing
av sprit-
drycker.
(Forts.)*

Men det finns en annan vida sorgligare trafik, och det är beträffande den kvantitet, som säljes till ungdom under 21 år, som icke får motbok. Det är icke bara i Stockholm, utan snart sagt överallt vart man kommer på landsbygden. Dagarna efter avlöningsdagarna ser man pojkar i 15—17-årsåldern rusiga på gatorna. Var ha de fått brännvin ifrån? Vid åtskilliga tillfällen har jag frågat: är det hembrännt brännvin? Nej, svaras det, det är allt lagligt brännvin de äro fulla av. Hur ha de då fått det? Jo, utav äldre, sunnvetlös personer, som tagit ut sina fyra liter och sålt åt dem. I varje fall höra dessa icke till dem, som spara, utan de supa upp en del och sälja det andra. Jag behöver ej säga, att jag är övertygad om, att jag uttrycker hela kammarens mening, då jag säger, att detta är en skamlös trafik, mot vilken det borde vidtagas alla åtgärder för att göra slut på densamma. Jag behöver icke säga denna kammare, att vi icke ha någon dyrbarare egendom än ungdomen, och kunna vi bevara denna ungdom genom bifall till detta förslag, förmodar jag, att icke många skola säga nej därtill.

Nu har även här och i medkammaren ännu mer talats om, och jag förmodar, att många efter mig i denna debatt komma att tala om lönnbränneriet. Ja, det är nu en särskild historia med den saken. Vad är det först och främst för folk som lönnbränner? Ja, det är nu så, att det särskilt klagas över lönnbränneri i Stockholm, och detta med fog. Men herrar stockholmare skola försöka erinra sig, att Stockholm lyckligtvis icke är Sverige, och att vi här lagstifta för hela landet, icke blott för Stockholm, Göteborg och de större städerna. Det finns två slags lönnbrännare: de som bränna, såsom det sorgligt nog i ett annat betänkande heter, »för eget behov», och

*Om minskad
utminuteri-
ng av sprit-
drycker.
(Forts.)*

de andra, som bränna till avsalu. Lönnbränneriet för eget behov har en rätt så intressant historia, och, herr greve och talman, jag skall ägna några ögonblick åt att berätta den, därför att den är så intressant och så föga känd. Jag är övertygad, att när jag fått berätta den, herrarna skola giva mig rätt i, att ni fått höra en rätt så intressant historia.

Flera av herrarna torde i likhet med mig minnas vad som var allmänna samtalsämnet i Stockholm i mars 1914, då doktor Bratt hade börjat sätta sitt system i verksamhet. Han fick som bekant oktroj redan i oktober, men det behövdes en mängd åtgärder för att få en sådan storartad apparat i gång, och han blev ej färdig förrän den 1 mars. Vad var det som då åstadkom så stort intresse och som förorsakade icke blott ledare på första sidan i åtskilliga av de stora tidningarna, utan även långa artiklar framför allt på den avdelning, som kallas kloaken eller slaskavdelningen — ja det finnes även många andra namn på den i somliga tidningar? Jo, tämligen rakt på sak gående uppmaningar till dem, som antingen hade sökt och icke fått motbok eller eljest voro missnöjda med den ranson, av först fyra liter, sedan fem och sedermera sex liter, som doktor Bratt lämnade ut per månad — tämligen tydliga uppmaningar till dem att bränna sitt brännvin själva. Åtskilliga tidningar voro till och med så generösa, att de icke blott meddelade tämligen utförligt, hur det skulle gå till, utan även ritade ut apparaten, och talade om, att därtill behövdes anvisningar, vilka kunde fås i den och den boken. Nu skall jag tala om, att det icke är någon så stor konst just att bränna, fastän den kan vara besvärlig nog. Herrarna skola strax få höra, att det är förenat med åtskilliga besvärligheter. Det meddelades mig någon gång på sommaren 1914, att alla lager av glaskolvar höllo på att taga slut; man anskaffade nytt lager och sålde ut det igen. Och vad användes dessa glaskolvar till? Jo, man hade alltid så mycket socker och jäst, att man kunde få en jäsning till stånd, och så destillerade man. Konsten är som sagt rätt enkel, fastän den kan bli besvärlig ibland. Det hände på promenader och i spårvagnar, att man kunde få se unga män med plåsterlappar tämligen tätt i ansiktet, och mötte de någon god vän, fick man höra ett: »minsann, har det inte misslyckats för dig också!» Emellertid var det överklassen, som brände den gången. Jag vet icke, i vilken omfattning denna bränning fortgår ännu. Det är möjligt, att åtskilliga av dem, som då övade och lärde sig, alltjämt fortsätta, trots det att de kunna få vissa kvantiteter på krogarna att hjälpa upp de fyra litrarna med. Jag kan som sagt ej yttra mig om den saken. Jag misstänker, att Stockholmssystemets vice direktör ej har så alldeles rätt, då han menar, att denna bränning fullständigt upphört. Det finns nog en del alkoholister av överklass i Stockholm, som trots att de äro alkoholister lyckats erhålla motbok, därför att de fått goda vitsord om inkomster, bo fint o. s. v., och dessa orsaka med sitt superi egentligen inga synbarliga skador. Det finns säkerligen åtskilliga av dem, som finna fyra liter i månaden vara för litet, och det kunna vi

vara ense om, att för supare, är fyra liter alldeles för litet; då räcker det inte ens med åtta liter.

Emellertid när nu i dessa dagar vissa huvudstadstidningar voja sig över hembränningen, må dessa tidningar erinra sig, att det just var från dem, som uppmaningarna, lärdomarna, provokationen — jag begagnar det uttrycket med flit — först kommo fram. De skola icke glömma, att underklassens bränning, som nu florerar i Stockholm, är av senare datum. Det stegrade fylleriet under 1918, hade ej sin orsak i lönnbränningen, utan det berodde på motorspritreningen. Det berodde på, att här var så oerhörd tillgång på motorsprit, och att denna gjordes duglig och användes till förtäring i stor omfattning, samtidigt som jordbrukarna på landsbygden hade ofantligt svårt att få några fattiga liter till att hålla sina maskiner i gång. Detta berodde, som jag förut både skrivit och sagt, på den jämnareliga kontroll, som från industrikommissionen utövades. Sedan kontrollen kom i kontrollstyrelsens händer, är det betydligt bättre, men jag betonar, att det var motorspritreningen, som orsakade det stegrade fylleriet under 1918.

*Om minskad utminuter-
ing av sprit-
drycker.
(Förta.)*

Fylleristatistiken för Stockholm är för övrigt av synnerligen intressant art. Jag nämnde för en stund sedan, att 1913 var det svartaste året ur fyllerisynpunkt. Här förekom det året över 56,000 fylleriförseelser i hela landet och i Stockholm 17,696. Det var den högsta fyllerisiffran, som hittills noterats i detta land. Sedan doktor Bratt från och med mars 1914 genomfört sitt system och fått det i gång, sjönk antalet fylleriförseelser. Fyllerisiffran var det året i Stockholm 11,878 och påföljande år 11,323. Genom den inskränkning i utminuteringskvantiteten, som genom en kunglig kungörelse trädde i kraft under år 1916, och genom de små restriktioner, som i annat avseende vidtogos av Kungl. Maj:t vid det årets början, sjönk fyllerisiffran till 9,877. Följande år, då systembolaget från och med maj månad endast utdelade två liter i kvartalet, sjönk siffran i Stockholm till 3,749 och för hela landet till 18,377. Det är den lägsta siffra vi hittills noterat för vårt land. Påföljande år, 1918, steg den som bekant, men mina herrar, i högre grad endast i Stockholm och i någon ringa mån i Göteborg. I landet i övrigt verkade införandet av denna 2-litersranson så, att fyllerisiffran sjönk ytterligare för landsorten — hela Sveriges landsbygd och alla dess städer med undantag av Stockholm och Göteborg — från i runt tal 11,400 under 1917 till i runt tal 8,400 under 1918. Jag upprepar, att det var Stockholm och Göteborg som höjde siffran för hela landet det året. Det är för övrigt att märka, att 1918 års fyllerisiffran för senare delen av året även höll sig konstant under de första månaderna av 1919, till dess doktor Bratt vid ett besök i Kristiania fick köpa ett parti starka viner, som icke där fick utminuterat; då steg fyllerisiffran för Stockholm i mars till 953 fall, och var i april 933 samt i maj 934 fall. Sedan doktor Bratt, efter vad det berättas, vid besök på ett nykterhetsmöte i Paris lyckats komma åt litet konjak, steg fyllerisiffran för Stockholm ytterligare till något över 1,000 fall i månaden, och därvid höll den sig det året. Detta är har

*Om minskad
utminuteri-
ng av sprit-
drycker.
(Forts.)*

ju siffran sjunkit litet, men den håller sig tämligen nära 1,000 fyllerifall i månaden. Det vill säga, mina herrar, att Stockholm redan nu är uppe igen vid de 11,000 fyllerifall i runt tal, som det hade att uppvisa 1915. Den förbättring, som vanns under kristidsåren, är redan försvunnen, och vi äro, som jag för en stund sedan sade, på god väg upp mot de ohyggliga fyllerisiffrorna under 1913.

Innan jag lämnar frågan om lönnbränningen i Stockholm, skall jag be att få betona, att då det olagliga fylleriet i hög grad ökades i Stockholm under 1919, detta icke var på grund av minskad tilldelning — tilldelningen ökades tvärtom från 211,008 liter under första kvartalet till 443,522 under fjärde kvartalet. Men trots denna ökning i tilldelning, ökades också lönnbränningen och det därav orsakade fylleriet. Vad var då orsaken till detta? Ja, jag vill särskilt vända mig mot den förste talaren på Göteborgsbänken. De, som supa lönnbrännvin, ha icke motbok, lika litet som salulönnbrännarna i Stockholm. Vad äro då dessa salulönnbrännare för personer? Jo, om man gör en undersökning hos polisen, finner man, att det i de allra flesta fallen är personer, som tidigare varit straffade för ett eller annat brott, moraliskt förkomna individer, som driva denna hantering. Försäljningsbrännarnas kunder bli ej flera i Stockholm, om maximikvantiteten sättes till två liter. Det är möjligt, att överklassens hembrännare och även andra samhällsklassers kunna bli några flera — det skall jag ej yttra mig om — men det lönnbränneri, som gör sig socialt märkbart, kommer icke att ökas på den grund, att kvantiteten sättes ned till två liter, ty som sagt de herrar, som köpa och förtära produkterna av lönnbränneriet, sakna motbok redan nu.

I detta sammanhang borde jag kanske ägna någon liten särskild uppmärksamhet åt vad vice chefen för Stockholmssystemet sagt om saken. Han har, såsom här förut antytts, på det allvarligaste varnat för att inskränka motbokstilldelningen till två liter och förklarat, att, långt ifrån att nå det mål man eftersträvar, nämligen nedbringandet av antalet fylleriförseelser, man därigenom skulle lägga hinder i vägen för den lugna och sansade utveckling systemet med gott resultat sökt främja. Den, som låtit intervjua sig här, resonerar som åtskilliga andra göra, ur Stockholmssynpunkt, men han glömmmer landsbygden. Ty var är det som man lönnbränner mest? Jo, i Stockholm och på platser, där inga inskränkningar i motbokstilldelningen gjorts. Salubränningen är absolut störst i Stockholm och troligen är så även fallet med privatbränningen. På landsbygden brännes ej mer och ej heller mest i de bygder, som satts på lägre ranson. Jag skulle haft god lust att vädja rent av till kammarledamöterna från de bygder, där man har lägre ranson. Jag har själv uppgifter från dessa bygder, där man förklarat: här vet man icke av någon bränning och har intet intresse därav. Jag kan säga, mina herrar, att på landsbygden i allmänhet hembrännes det icke. Jag bereste för ej så länge Hallands län från Laholm till Kungsbacka och träffade på landsbygden överallt samman med framstående personer, kommunalmän och lantbrukare. Jag sporde åtskilliga av

dessas, som ej voro absolutister, utan erkände att de hade motbok och togo ut vad de behövde: nå, hur är det; lönnbränner man här? En del av dem jag sporde blevo förargade, andra svarade: vi hallandsbönder äro hederligt folk, vi lönnbränna icke. Det svaret har jag för övrigt fått icke bara i Halland, utan även på andra håll. Det är möjligt, att många ledamöter här ha en annan bekantskapskrets. Men churu de personer jag därborta träffade på ej voro nykterister, utan hade en motsatt uppfattning, hindrade det icke, att de svarade: vi äro hederligt folk och lönnbränna icke. Och det kunna vi väl vara överens om, mina herrar, att folk, som lönnbränner, icke är hederligt folk, om man också kan få se uttryck för en annan uppfattning i åtskilliga tidningar. Jag ber också att få säga, att jag sätter större tilltro till lantsortsbefolkningens vittnesbörd än till stockholmarnas och göteborgarnas *gissningar* i saken.

Om minskad
utminuter-
ing
av sprit-
drycker.
(Forts.)

Jag skall inte uppta herrarnas tid med att vidare redogöra för ställningen på landsbygden. På många håll i landsorten begär man nu en nedsättning med två liter. En dylik nedsättning är, som jag förut sagt, gällande i en hel del städer och på åtskilliga andra platser i landsorten, där brännvinshandel äger rum. Men dessutom har, enligt till mig ingångna underrättelser, inom stadsfullmäktige eller kommunalfullmäktige antingen beslutats eller föreliggande förslag om nedsättning till två liter på många, många ställen i landet. I en hel del landskommuner, där det icke finns något brännvinsförsäljningsbolag och där man sålunda i detta avseende är beroende av annan kommuns beslut, har man på kommunalstämmor och sammanträden med kommunalfullmäktige beslutat göra framställningar till Konungens befallningshavande, att Konungens befallningshavande med tillämpning av 27 § i förordningen om försäljning av rusdrycker måtte minska kvantiteten till 2 liter per månad, och på många, många platser har man samtidigt hemställt, att åldersgränsen för rätt till inköp skulle höjas till 25 år. Sådan höjning har man för övrigt redan nu beslutat i en hel del städer. Det är i höjning av åldersgränsen i samband med sänkning av kvantiteten, som jag ser en så oerhört stor och viktig åtgärd, framför allt när det gäller vår ungdom. Jag har redan tillåtit mig framhålla, att vår ungdom är den dyrbaraste egendom vi ha, och hur man på sina håll tänker i detta avseende och hur man särskilt ser denna sak på landsbygden med hänsyn till ungdomen, framgår av en skrivelse, som för några dagar sedan ingick till Kungl. Maj:t och likaså till riksdagens nykterhetsgrupp. I denna skrivelse heter det till slut: Ett 40-årigt energiskt upplysningsarbete från våra nykterhetssällskap har visat, det upplysning icke hindrar missbruket än mindre det för ungdomens sedliga och moraliska livsgärningar farliga bruket. Efter en tids relativt lugn har den nu ökade sprittilldelningen visat restriktionernas värdelöshet. Lönnbränningen florerar lika, tack vare att den kan döljas genom den legaliserade rusdryckshandeln. En stor del medborgare står den 15—20-åriga ungdomen till tjänst med att — vanligen mot större eller mindre betalning — tillhandahålla sina motböcker eller »bevis».

Om minskad
utminuteri-
ng av sprit-
drycker.
(Forts.)

Det är, herr greve och talman, främst för ungdomens skull, främst för det växande släktets skull, som jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Friherre Fleming: Herr talman, mina herrar! Jag började häromdagen ett anförande med att säga, att det icke var tacksamt att uppträda och försvara utskottets förslag — det gällde då en skattefråga, som var mycket populär. — Men jag måste från början bekänna, att jag i dag med mycket större glädje försvarar reservanternas förslag emot utskottet. Jag har inte varit med vid beslutets fattande inom utskottet och står därför icke antecknad som reservant.

Nu begärde jag ordet under herr Björkmans anförande, och jag skall be att till en början endast få ta fasta på ett uttryck i detta anförande, så att jag inte glömmer det. Herr Björkman talade om *olagliga fyllerister*. Således måste det finnas några *lagliga fyllerister* också. Detta är bara en liten parentes, som jag velat göra. — Jag begärde egentligen ordet, därför att jag tyckte, att hela den utläggning, herr Björkman gav denna fråga, var högst besynnerlig. Jag har annars under vårt arbete i utskottet funnit herr Björkman ganska förstående för nykterhetsspörsmålet, men det anförande han nu höll var, må jag säga, ett fullkomligt folkmötesanförande och icke ett förstakammaranförande. Det var späckat av en massa siffror, som jag inte kunde följa. Siffror kan man använda på mycket olika sätt, men att de siffror, som här anfördes, begagnades på ett tämligen vilseledande sätt, är jag fullkomligt övertygad om. Herr Björkman har här gjort sig till representant för landsbygden. Ja, det är ju mycket sant, att landsbygden också har ett intresse att bevaka härvidlag, men inte är det väl bara landsbygden den här frågan rör. Den rör väl även städerna, och jag tycker, att vi ha intresse av den litet var. Jag har alltid under mitt riksdagsliv sagt, att jag sympatiserar kolossalt med nykterhetssträvandena, men jag sympatiserar icke med utan har alltid bekämpat denna politiska nykterhetsrörelse, som bedrives bara av politiska skäl, och som begagnar felaktiga uppgifter och felaktiga siffror. Jag vill inte säga, att de äro avsiktligt felaktiga, men de slutledningar, som kunna dragas därav, bli vilseledande, vilket även framgår av det betänkande, som kommit från bevillningsutskottet, där de uppgifter, som anföras i den av herr Röing avgivna reservationen, tyda på någonting annat än det, som står i utskottets motivering.

Man finner en del ganska märkvärdiga uttalanden, om man läser den motion, det här gäller. Det står där t. ex. på ett ställe: »Det har icke försports några allmänna klagomål över dessa minskade kvantiteter. De torde sålunda nu såsom under tiden 3 november 1916—27 maj 1917 för måttliga förbrukare vara tillräckliga», d. v. s. det gäller den där tiden, då det inte fanns någon sprit och då Kungl. Maj:t hade utfärdat en förordning om inskränkning i tilldelningen. Ja, nog måste det där i alla fall tyda antingen på en förfärlig lomhördhet, så att man över huvud taget icke hör, eller också på att man hör fel. Endera av dessa orsaker måste det vara. Och det är då

bestämt säkert, att skulle man nu komma tillbaka till de förhållanden, jag nyss omnämnde, skulle det nog bli ett skri, som herrarna skulle höra, även om ni inte vilja höra.

Vidare läses längre fram: »Särskilt bör det ligga klart före, att betydande kvantiteter av den oerhörda mängd spritdrycker, som under januari månad i år uttagits, använts för att tillhandahålla motbokslösa eller öka ransonerna för på rusdrycker mera begärliga — ett förfarande, som ur alla synpunkter måste anses fördömligt.»

*Om minskad
utminuteri-
ng
av sprit-
drycker.
(Forts.)*

Ja, där kommer jag in på en sak, som herr Björkman berörde. Herr Björkman sade med en stor gest, att de, som ta ut sin ranson på detta sätt, också supa upp den till sista droppen. Detta vill jag också påstå är en komplett missuppfattning. Det bevisar bara, att herrarna, som plädara för detta, inte ha ett dugg kännning med det levande livet, om ni tro, att man köper brännvin för att supa sig full. Ja, herrarna skratta. Jag vet, att herr Björkman inte tror, att det är så, men detta yttrande av herr Björkman tyder absolut på fullkomlig obekantskap med verkliga förhållandet. Herrarna skola nämligen icke tro, att det, som tagits ut under första kvartalet i år, supits upp. Jag skall ge ett bevis för, att så icke skett. Beviset är, att det är förfärligt svårt för Vin- och spritcentralen och dess dotterbolag att kunna leverera just därför, att de aldrig få tillbaka några tombuteljer. Vad beror det på? Tro herrarna, att det beror på, att innehållet supes upp? Nej, det beror på att var och en vill skaffa sig lager i reserv just därför, att herrarna aldrig vilja låta den här frågan vara i fred. Ville ni låta den vara i lugn och ro några år, skulle ni få se, att man skulle lugna sig och komma in i ordentliga förhållanden.

Det är mycket jag skulle vilja säga mot herr Björkman. Men det är sent på natten, och jag vill inte uppehålla herrarna länge. Jag kan dock inte underlåta att beröra en sak till, som jag kom att fästa mig vid. Herr Björkman kom slutligen in på att tala om ungdomen. Ja, där ha vi verkligen en brännande punkt. Det är just denna ungdom jag också skulle vilja tala för. Jag har personligen sett många exempel på, att ungdomen just till följd av de mycket stränga restriktionerna icke alls lever, som den gjort förut, ty den ungdom, som förut trivdes hemma i sina hem trivs inte där längre utan drives ut på krogarna. Det är just genom inknappningar och sådant, som herrarna driva ut ungdomen. Och jag vill säga mot herr Björkman: just med hänsyn till ungdomen vill jag inte gå dessa vägar, som här föreslås, då jag anser dem leda bakåt, icke framåt i nykterhetshänseende. Jag tror, att det finnes många med mig, som anse, att det skulle innebära icke ett framskridande utan en tillbakagång i nykterhetshänseende, om vi gå med på denna motion.

Jag ber, att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr A l e x a n d e r s o n: Herr talman! Jag vet mig inte ha uppträtt i riksdagen förut någon gång uti någon nykterhetsfråga, och jag tilltror mig inte heller kunna säga någonting av betydelse i denna debatt. Jag begärde ordet uteslutande på den grund, att en talare

*Om minskad
utminuteri-
ng av sprit-
drycker.*

(Forts.)

har åberopat såsom stöd för den motion han har väckt, att en motion i enahanda riktning för tre år sedan väcktes, undertecknad bland andra av mig. Jag tror mig därför böra deklarerat, att jag nu vid detta tillfälle i alla fall icke anser mig kunna följa de nuvarande motionärerna. Jag är fortfarande, liksom jag var 1917, övertygad om, att för normala tider en kvantitet utav två liter i månaden bör kunna vara tillräcklig, för att man skall kunna bedriva en förnuftig restriktiv nykterhetspolitik. Däremot tror jag, sedan den starka inknappning som måst vidtagas under de senast gångna åren, förvildat moralen på detta område och drivit fram dels en hembränning och dels en lönnbränning för slem vinnings skull, mig böra tillägga dessa faktorer den betydelse och tillmäta dem den styrka, att de *för närvarande* icke kunna med framgång bekämpas, om restriktionssystemet nu drages till så snävt, att man endast utdelar två liter i månaden.

Jag skulle icke våga hysa någon alldeles bestämd övertygelse, som skulle få verka avgörande, på grund av vad jag själv har kunnat iakttaga och reflektera över, men jag måste taga hänsyn till att ledarna av den nykterhetspolitik, som jag anser vara i princip den riktiga, dessa ledare, till vilkas förståndiga handhavande av sitt system jag har förtroende, ha vidtagit en sådan åtgärd som att höja utdelningen till fyra liter i månaden. Jag tror inte, att det kan vara riktigt, åtminstone av dem, som äro principiella anhängare av denna restriktionspolitik, men däremot icke tro, att den riktiga vägen är totalförbudet — jag säger, att jag kan inte tro, att det kan vara lämpligt, att kringskära möjligheterna för ledarna av restriktionspolitiken att tillämpa sitt system på det sätt, de själva för närvarande finna vara det bästa.

Jag tror dock inte, att det hade behövt vara något hinder, om andra kammaren velat gå den väg, som anvisats av herr Röing, och sänka månadstilldelningen från fyra liter till *tre*. Andra kammaren har emellertid icke intagit den ståndpunkten, och till följe härav lär man icke kunna komma fram på en sådan linje. Vid sådant förhållande kommer jag att rösta för avslag å den framlagda motionen och utskottets hemställan.

Herr Rosén: Jag ber om ursäkt för att jag tar mig friheten att säga några ord i denna fråga.

Friherre Fleming anförde enligt min uppfattning det bästa beviset för att man nu bör taga utskottets förslag. Han yttrade nämligen, att man nu köper spritdrycker för att lagra. Det visar ju, att det är för stor kvantitet, som erhålles, och att man utan olägenhet kan nedsätta densamma.

Jag begärde emellertid inte ordet närmast för att säga detta utan för att komma med ett exempel. Jag var i fjol i tillfälle att i en stadsfullmäktigeförsamling deltaga i behandlingen av frågan om restriktioner. Där gingo vi betydligt längre än gällande förordning. Bland annat beslöto vi, att det skulle få utminuterat endast 1 liter i månaden i stället för 4, som den kungl. förordningen medgiver. Jag vill säga, att i den församlingen ha de s. k. nykterhetsfantasterna

icke majoritet, men beslutet fattades nästan enhälligt. Och varför? Jo, därför att de beslutande nog hade en känsla av, att det var fråga om allvar och icke om skämt. Man tänkte där på ungdomen och på andra, som man behövde skydda och stödja. Man tog det inte, som i denna församling, från den skämtsamma sidan.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Jag skall inte så mycket förlänga dessa minuter av ångest och ängslan, varmed jag förmodar att man på åtskilliga håll avvaktar utgången. Jag skall endast i anledning av friherre Flemings inlägg be att få säga några ord.

Friherre Fleming yttrade först, att herr Björkmans anförande kunde karakteriseras icke såsom ett förstakammaranförande, utan som ett folkmötesanförande. Jag vill för min del säga, att om man lägger bredvid varandra den ärade talarens eget anförande och herr Björkmans för att se, vilket som mest sakligt och logiskt belyste och motiverade den ståndpunkt, respektive talare här intogo, tror jag inte, att den som folkmötestalare betecknade behöver frukta den jämförelsen.

Friherre Fleming sade också bland annat: Finnes det någonting, som heter lagliga fyllerister? Ja, friherre Fleming, det finns det visst det. Om en person köper en kvantitet rusdrycker på lagligt sätt och berusar sig med det hemma i sitt hem, står han i alla avseenden på lagens grund, men han undgår icke att vara fyllerist därför, att han bekommit sitt kvantum på lagligt sätt och att han i sitt hem kan vara fullkomligt oantastad, hur berusad han är må vara. Det finnes gott om lagliga fyllerister.

Det är vidare, friherre Fleming, på det sättet, att det icke är antalet *beivrade* fall, som betecknar den största faran. Faran ligger i antalet *verkligen förekommande* berusningsfall. Och för mig står det som självklart, att en utminuteringskvantitet per kvartal på 8,000,000 liter ger större antal dylika berusningsfall än en utminuteringskvantitet på 3,000,000 liter. Jag tror, att ingen kan komma ifrån, att så blir fallet. Det pågår i en mängd hem en ständig dragkamp mellan brödet och brännvinet. Det är för mig självklart, att brännvinet segrar i oändligt många flera fall, när det på brännvinets sida står till buds 8,000,000 liter i månaden, än när det utdelas blott 3,000,000 liter. Det är uppenbart, att så är fallet.

Det är vidare så, när det gäller ungdomen, sade friherre Fleming, att den på grund av bristen på spirituosa numera icke stannar i sina hem utan går ut på krogen. Jag svarar: den ungdom, som icke stannar i hemmen, därför att där icke finnes tillräckligt med sprit, utan som av den anledningen söker sig ut på krogarna, den tror jag inte Sverige har så mycket att hoppas av. Jag tror, att det är mera att hoppas av dem, för vilka hemmet är ett skydd mot vanan att använda spritdrycker.

Jag vill slutligen säga, att jag dock icke har så förfärligt stark tro på, att ett beslut i den ena eller andra riktningen här åstadkommer så synnerligen avgörande resultat. Jag har nyss sagt, att det är

Om minskad
utminuterings
av sprit-
drycker.
(Forts.)

*Om minskad
utminuterings-
av sprit-
drycker.
(Forts.)*

uppenbart, att nykterhetstillståndet, efter mitt sätt att se, blir vida bättre med en mindre utminuteringskvantitet än en större. Men jag vill säga, att jag betraktar icke denna fråga så, att dess lösning skulle innebära en lösning av nykterhetsspörsmålet. Den kampen får nog föras efter andra linjer. För den gäller, om vi har nationell styrka nog att förklara det onda ont och handla därefter, eller om vi fortfarande skola kompromissa mellan plikt och rätt å ena sidan och gammal vana å den andra.

Emellertid, i den nu föreliggande frågan hyser jag den uppfattningen, som jag tror vara obestridd, att ett bättre nykterhetstillstånd skapas genom en minskning av den utminuterade kvantiteten, och i överensstämmelse därmed yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr Björkman: Endast ett par ord, herr talman! Jag har under mitt anförande ofrivilligt lämnat en enda oriktig uppgift. Den skall jag be att få korrigera. Jag yttrade nämligen, att av de värmländska spritbolagen fanns det två, som fortfarande medgävo fyra liters utdelning i månaden, medan de andra två sänkt utdelningen. En av revisorerna i ett av spritbolagen i Värmland har nu meddelat mig, att även dessa två andra bolag ha sänkt utminuteringskvantiteten till två liter i månaden. Det finnes således numera intet bolag i Värmland, som utdelar mer än två liter i månaden på motbok, och ett utdelar endast 5 liter i kvartalet.

Herr Lindley: Meningarna kunna vara delade om de anföranden, som här hållits, men jag ber att få säga, att på mig gjorde herr Björkmans anförande samma intryck som på friherre Fleming. Jag har inte förut varit i den lyckliga omständigheten att få åhöra något av de där nykterhetsföredragen, som handla om den skruppna levern eller det andra. Men nu har jag i denna kammare för första gången hört ett dylikt. Jag vill då säga, att jag i levande livet varit tillsammans med en hel del folk, som inte varit så förskräckligt sparsamma ifråga om bruket av spritdrycker. Jag kommer synnerligen väl ihåg den tid, då jag försökte organisera hamnarbetarna här i Stockholm. Då hade man bland dem ganska konstiga begrepp beträffande bruket av spritdrycker, i det man ansåg, att det var onödigt att gå på ett möte, om man inte hade någonting att säga, och att gå upp och säga någonting på ett möte krävde, att man hade tillräckligt med fluidum inom sig, som gjorde livet glatt och värt att leva. Alltså hände det, att vederbörande förtärde en liter, innan de ginge upp och satte sig på mötet, och det är klart, efter en så kraftig konsumtion av spritdrycker från deltagarnas sida, att mötena blevo ganska uppröda.

Vi måste då försöka bryta detta bruk och försöka göra folket nyktert, och jag må säga, att det hade inte gått med någon nykterhetspredikan. Alla absolutister i detta land tillsammans hade aldrig kunnat råda bot på detta elände och åstadkomma någon förändring av den kåren. Vi måste vädja till deras självkänsla, självrespekt och

aktning för den egna personligheten för att hos dem skapa ett motstånd mot detta oerhörda rusdrycksbruk. Vi måste alltså lägga huvudvikten på detta, och vi lyckades också med en del ansträngning att bryta detta oerhörda rusdrycksbruk, som på den tiden florerade, och vi lyckades få dessa människor att bli sådana, att de i närvarande stund kunna jämföras med vilken annan samhällsklass som helst.

Det är ju givet, att vissa arbetargrupper kunna ha större behov av rusdrycker, än andra medborgare ha. En hamnarbetare t. ex., som i ur och skur skall springa med sina bördor å ryggen eller utföra annat liknande hårt arbete, nog har han större behov av stimulantia än den, som sitter på sin byrå eller redaktion och utför ett lättare arbete. En sådan behöver inte samma kvantitet, och han skall helt enkelt inte ha det, därför att alkohol gör honom oduglig till arbete, under det att ett visst kvantum alkohol kanske verkligen kan vara nyttigt för hamnarbetaren.

Nå, utgår man från detta, frågar man sig: vad är då en rimlig kvantitet? Ja, härom göra sig olika meningar gällande, i det att herrar nykterhetsvänner nu förfäktat, att två liter i månaden är en rimlig kvantitet, medan systembolaget här i Stockholm säger, att det är för litet och att fyra liter i månaden kan vara rimlig kvantitet. Efter min åsikt är det bättre med en kvantitet av fyra liter i månaden än två liter i månaden, när det gäller Stockholm t. ex., ty två liter i månaden kan visserligen vara en lämplig kvantitet i vissa delar av Sverige, t. ex. på landsbygden, där de inte ha större behov av spritdrycker än att två liter i månaden räcka till; men envar, som känner till förhållandena i en större metropol eller i en större stad, där det är större samskapsångä etc., måste givetvis erkänna, att en så liten och begränsad kvantitet, inte kan räcka till, utan att man där blir hänvisad till att på annat sätt skaffa sig vad man behöver utöver den utmüntrade kvantiteten. Den hembränning, som florerar i vissa större städer, vad är den annat än ett utslag av detta krav på att få en större kvantitet, som folk anser sig behöva? Och då anlita de den utvägen, om de inte kunna få vad som behövs på legalt sätt, att de söka skaffa sig sprit på illegalt sätt, och då skaffa de sig den i form av den sämre varan, den mest skadliga vara, som arbetaren kan förtära. Om herrarna här hade möjlighet att exempelvis vara med på vissa av våra fackföreningsmöten eller på möten med grupper inom den kår, jag representerar, skulle ni sannernigen, jag vågar påstå, efter endast ett par möten, förklara: »Ja, om detta blir resultatet av denna begränsning av ransoneringen, är det ju bättre att de få mera av en vara, som inte gör dem sådana, som de bli genom att förtära den sortens sprit, som de få på illegalt sätt», ty den gör dem fullständigt oregerliga och omöjliga att hantera. Och dessutom, svina de ner på sådant sätt, att det är vidrigt och gör det nästan omöjligt att kunna vara tillsammans med dem. Ja, detta kan ju förefalla löjligt, men den, som varit tillsammans med dem på en del möten, där som jag tvingas att vara, måste jag säga, att det är bedrövligt, och felet ligger i ingenting annat än i det där ohyggliga dunderupandet och inköpandet av dessa varor, som

*Om minskad
utminuteri-
ng
av sprit-
drycker.
(Forts.)*

*Om minskad
utminuteri-
ng av sprit-
drycker.
(Forts.)*

dessas lönnbrännare förfärdiga och som äro ett ohyggligt gift. Nog vore det väl bättre, om arbetarna inte skulle behöva känna sig nödsakade att anlita den utvägen att tillfredsställa sitt behov, utan skulle kunna gemensamt med oss andra, som vilja försöka hindra denna lönnbränning eller redenaturering och sådant, bekämpa detta onda och därigenom skapa en bättre ställning för arbetarklassen i nykterhets-hänseende än för närvarande. Jag är alldeles övertygad om, att en hel del av dessa herrar absolutister göra mera skada än gagn genom sin tro på, att de genom dessa restriktioner skola kunna åstadkomma den folknykterhet, de sträva efter. Det är inte på det sättet man kan åstadkomma folknykterhet, utan folknykterhet kan endast åstadkommas genom ett samarbete med alla de krafter, som äro tillfinnandes inom folket självt och som önska åstadkomma ett bättre tillstånd.

Jag tror därför inte, att det är till gagn att antaga det förslag till begränsning, som här är motionsvis framlagt, utan jag tror, att det är mycket bättre att ha det ordnat ungefär som det nu är, så att man lokalt, på vissa platser, om man anser det lämpligt att besluta en viss begränsning, skall äga rättighet att så göra, medan man däremot tillåter den utminuteri-
ng, som exempelvis här i Stockholm för närvarande är medgiven, och icke tillstryper densamma, ty jag tror, att man därigenom åstadkommer mera skada än gagn.

Det vore nog en hel del annat, som man skulle ha lust att säga, framför allt för att polemisera med herr Björkman, men jag anser det inte värt att nu upptaga kammarens tid därmed, och därför ber jag att nu få yrka bifall till reservationen.

Herr Nilson, Karl August: Jag skall endast be att få säga ett par ord för att konstatera två ting.

För det första har herr Wijk i dag gjort gällande, att fylleriförseelserna icke ha stigit i samma mån som utminuteringskvantiteten höjts. För det andra har i samma fråga friherre Fleming med mycken kraft försäkrat, att det utminuterade kvantum, som erhållits under det första kvartalet 1920, icke har konsumerats utan har lagrats. Alltså ha fylleriförseelserna ökats i oroväckande grad utan motsvarande konsumtion. Det vill med andra ord säga, att fylleriförseelserna ha ökats ännu mera än vi i utskottets motivering ha vågat påstå.

Den andra saken jag ber att få konstatera är, att herr Lindley nu tydligen har ådagalagt, att för landsbygden icke behöves mer än två liter i månaden. Detta erkännande ber jag få ta fasta på, och jag ber att få erinra kammaren därom, att det inte är för Stockholm allena vi lagstifta utan för hela landet. Nu är det ju så, att den begränsning, som här begäres, icke är absolut utan att bolagsstyrelserna skulle i varje fall ha tillfälle att göra utvikningar därifrån, då anledning därtill förekommer.

Jag ber därför fortfarande få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindley: Ja, ett enda litet inpass! Det finnes något, som heter statistik och andra lögner, och jag får säga, att statisti-

ken är i detta fall fullständigt vilseledande. Om man utgår från det förhållande, som rådde innan alla restriktioner kommit till stånd, att det var ett visst antal fylleriförseelser i proportion med den stora kvantitet spritdrycker, som då utskänktes, så får detta givetvis ej tagas till intäkt och läggas till grund för en jämförelse med det antal fylleriförseelser, som kunnat inträffa efter det att man haft nästan ett totalförbud eller mycket starka inskränkningar; ty givetvis måste dessa personer, som genom spritförbudet blivit delvis avvanda från den starka konsumtion, som förut gjort sig gällande, fortfarande bli berusade av en mindre kvantitet, som de förut blevo av en större kvantitet. En hamnarbetare, som förut kunde konsumera en liter, och likväl kunde arbeta hela dagen, han kan sannerligen icke den dag, som i dag är, konsumera en halv liter utan att han blir berusad. Alltså måste den statistik, som här är gjord, vara fullständigt vilseledande.

*Om minskad
utminuteri-
ng
av sprit-
drycker.
(Forts.)*

Herr T e n g d a h l: Jag vill bara säga, att jag också räknar mig i någon mån som kännare av de befolkningslager, angående vilka den siste talaren yttrade sig; och jag vill för att ej förlänga debatten i onödan, endast säga, att jag i åtskilliga viktiga hänseenden icke har samma åsikter som han i denna sak.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande betänkande hemställt samt vidare på avslag å såväl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna; och förklarade herr talmannen sig finna den senare propositionen vara med övertvägande ja besvarad.

Herr Nilson, Karl August, begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som avslår såväl vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 33 som de i ämnet väckta motionerna, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 66.

Nej — 36.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 34, i anledning av Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förord-

ning om ändrad lydelse av 15 och 26 §§ i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig höjning av postavgifterna m. m. ävensom två i ämnet väckta motioner.

I detta betänkande hade utskottet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition, nr 256, samt med avslag å två i anledning därav väckta motioner, I: 267 av herr Pers och II: 370 av herr Röing, besluta på sätt betänkandet under fjorton med ordet »att» börjande avdelningar närmare utvisade.

Rörande sättet för betänkandets föredragning yttrade

Friherre Fleming: Herr talman! Med avseende å föredragningen av bevillningsutskottets betänkande nr 35 hemställer jag, att detsamma måtte företagas till avgörande på det sätt, att varje med ordet »att» börjande avdelning av utskottets hemställan behandlas för sig; att vid behandlingen av den av dessa avdelningar, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta betänkandet i dess helhet; att författningstext ej må behöva uppläsas i vidare mån än vad som av någon kammarledamot begäres; samt att sedan alla sådana avdelningar genomgåts, inledningen till utskottets hemställan föredrages.

Vad friherre Fleming sålunda hemställt bifölls.

Om postavgifterna för inrikes brev m. m.

Den första med ordet »att» börjande avdelningen av utskottets hemställan.

I denna avdelning hade utskottet förordat, att — med upphävande av bestämmelsen om ett särskilt, lägre porto för s. k. lokalbrev — befordringsavgifterna för inrikes brev skulle utgå med följande belopp:

om brevets vikt icke överstege	20 gram	. . . . .	20 öre
» vikten överstege 20 men icke	125 »	. . . . .	40 »
» » » 125 » »	250 »	. . . . .	60 »
» » » 250 » »	500 »	. . . . .	80 » ;

Enligt en vid betänkandet fogad reservation hade herrar *Vennersten* och *K. A. Nilson*, under hänvisning till vad byråchefen *Hasselrot* enligt statsrådsprotokollet den 19 mars 1920 anför, yrkat, att utskottet måtte hemställa, att det särskilda portot för s. k. lokalbrev samt lokalportona för annat inrikes korsband än utgivarkorsband eller sådant korsband, som innehölle uteslutande blindskrift, samt för inri-

kes korsband, som innehölle uteslutande blindskrift, måtte bibehållas vid nuvarande belopp.

Om postavgifterna för inrikes brev m. m.
(Forts.)

Herr Nilson: Karl August: Herr talman! I denna fråga har jag ej kunnat följa utskottet helt. Som synes är vid betänkandet fogad dels en reservation av herr Vennersten i andra kammaren och mig beträffande lokalportot och dels av herr Röing m. fl. beträffande befodringsavgifter för tidningar. Av utskottet är föreslaget ett fullkomligt godkännande av Kungl. Maj:ts förslag beträffande höjning av samtliga portosatserna, både vad beträffar riksbrev och lokalbrev, korsband, paket och tidningar och trycksaker. Det finnes en beräkning, uppställd av generalpoststyrelsen och anfordr i propositionen av departementschefen, om det behov, som är att fylla, och det är på denna beräkning, som propositionen grundar sig, och på grund av vilken utskottet också har för sin del ansett sig böra tillstyrka bifall till propositionen i sin helhet.

I de beräknade siffrorna upptages den merinkomst, som skulle uppnås genom borttagandet av lokalportot till 2,400,000 kronor och den, som skulle uppnås genom fördubblandet av avgiften för postabonnerade tidningar, till 2 miljoner kronor. Nu meddelar departementschefen, att generalpoststyrelsen anser, att denna höjning behöves för att täcka den brist, som skall komma att uppstå. Den beräkning, som generalpoststyrelsen har utfört, är mycket underbar. Det är fullkomliga krumbukter. Man talar om hur stor bristen blir, om man bortser från den ökning, som förra året skedde och håller sig bara till de före kristiden varande inkomsterna och jämför dem med blivande utgifter. Resultatet av hela resonemanget blir ju också det, att med de ökade utgifter, som bli, och med de ökade inkomster, som genom det här förslaget skulle inträda, skall det dock i runt tal kunna bli en merinkomst på 18,750,000 kronor, och en nettobehållning, ett överskott alltså, på 6 à 7 miljoner kronor sedan ett för 1920 beräknat underskott frändragits. Nu måste jag säga, att man ej kan tillerkänna de gjorda beräkningarna så synnerligt mycket värde, ty alla sådana här beräkningar äro naturligtvis rätt så tveklaktiga, då man ju har med så många obekanta faktorer att göra, även om beräkningarna äro gjorda med de bästa föresatser. Det är dock mycket troligt, att det överskott, som skulle komma att uppstå, om man följde propositionen i sin helhet, komme att bli avsevärt mycket större. Detta mest därför, att utrikesportot under tiden i år ju helt visst kommer att ökas. Posten måste alltså komma att tillföras rätt så betydande inkomster på grund av det ökade utrikesportot — förutom andra saker, som kunna komma att inverka. När man så tager i betraktande vad förhållandena påkalla, så är det ej tvekan om, att åtskilligt behöves göras för att höja postverkets inkomster, men när man då vid detta höjande av inkomsterna vill slå in på den alldeles nya vägen, att kasta bort en förut bestående gammal princip om skillnad mellan riksporto och lokalporto, då har det synts mig omöjligt att längre följa generalpoststyrelsen och Kungl.

Om postavgifterna för inrikes brev
m. m.
(Forts.)

Maj:t. Man har nu två gånger förut höjt riksportot och en gång det lokala portot. Lokalportot har ju höjts från 5 öre till 10 öre, alltså med 100 procent. Riksportot har ju höjts förut bara 50 % från 10 öre till 15 öre, men man föreslår att höja detta riksporto med ytterligare 50 %, d. v. s. till 20 öre, men på samma gång, som man höjer riksportot till 20 öre, vill man höja lokalportot till samma belopp, nämligen med 300 % från det före krisen varande portot. Det har synts mig för det första fullkomligt onödigt att göra det för att bereda postverket den nödiga inkomsten. För det andra har det synts mig innebära en orättvisa, ty trots den bevisföring, som utskottet här och Kungl. Maj:t fört, att det skulle vara ungefär likadana omkostnader för lokalbrevbäringen som för riksförsändelserna, så kan det dock ej fullkomligt bevisas, utan det är bara ett löst påstående, som icke kan med några faktiska siffror fastslås. Här har som sagt alltid förut rått ett sådant förhållande, att lokalportot har stått 50 % under riksportot, så det torde vara rimligt att behålla denna skillnad hädanefter också. Det har ju vidtagits åtskilliga åtgärder för att underlätta postens utdelning i städerna, där ju lokalportot är gällande, och den invändning, som kan göras mot att behålla lokalportot från landssynpunkt, den är verkligen av den art, att jag förmodar, att denna kammare ej kan godtaga den. Man menar, att i landsorten har man ej samma nytta av lokalportot, utan där är redan ett riksporto för lokalförsändelser gällande. Jag ber då i det hänseendet få hänvisa till, att generalpoststyrelsen i sitt utlåtande på denna punkt icke har varit enig. För det första har byråchefen Flodin yttrat sig tvekande och ansett, att han hade svårt att vara med om en ökning till det dubbla, d. v. s. 20 öre också för lokalportot, utan han har tänkt sig möjligheten av en ökning till 15 öre men stannat vid detta. En av de tillkallade sakkunniga, herr Dehlgren, har också gått på samma bog, varit tveksam, men en av generalpoststyrelsens egna ledamöter har bestämt förklarat, att han icke kan godtaga generalpoststyrelsens resonemang på det här området. Det är byråchefen Hasselrot, som i sitt utlåtande i denna fråga bland annat säger, att det är tydligt, att de här samhällena, som han talar om, stadssamhällena, »lämna postverket icke blott full gottgörelse för den ifrågavarande förmånen utan också ett mycket betydande bidrag till kostnaderna för postförbindelsernas utvidgning och förbättring inom riket i övrigt. Enligt mitt förmenande torde just denna omständighet till väsentlig del hava föranlett, att städerna och de större samhällena under så lång tid fått oförkränkt bibehålla förmånen av särskilt lokalporto». Och längre ned säger han: »Mig förefaller det egendomligt, att man så snart efter det dessa förut omtvistade frågor — de ha ju nyss blivit reglerade: 1917 och 1918 — »vunnit en särdeles god lösning, vilken torde få anses så tillfredsställande som över huvud synes möjlig att uppnå, skulle i följd av olägenheten av en del tänkbara gränsfall redan nu slopa hela detta efter år av arbete uppnådda resultat.» Han påpekar också det förhållandet, att i stället för att nu borttaga lokalportot för städerna kan det »ifrågasättas», som han säger, »huruvida icke utvecklingen bör gå i motsatt rikt-

ning, så att lokalportot i allt större utsträckning kommer landsbygden tillgodo», och att redan införandet av den s. k. lådbrevbäringen torde väl hava kommit mången på landsbygden bosatt korrespondent att inse fördelen av lokalportot».

Det är dessa skäl, som göra, herr talman, att jag för min del ej har kunnat följa utskottet utan yrkat på, att utskottet skulle i stället tillstyrka bibehållandet av lokalportot vid det nuvarande. Jag kommer alltså i denna del att yrka, att de orden »med upphävande av bestämmelsen om det särskilda lägre portot för s. k. lokalbrev» på tre ställen här i utskottets kläm måtte utgå.

Beträffande tidningsportot, d. v. s. portot för de postabonnerade tidningarna, så har jag också slutit mig till den mening, som här i dag i reservationen av herr Röing med flera har framställts. Det är samma skäl där. Här förestår en så oerhörd höjning av papperspriset för tidningarna, att tidningarna behöva i alla fall höja sitt pris. Det är ej nödvändigt för statsverket, såvitt jag kan förstå, att höja postportot för tidningarna för att få debet och kredit att gå ihop, och det är ju ett hela landets intresse, att icke i onödan fördyra en nödvändighetsvara sådan som tidningarna, alltså att icke här pålägga några förhöjda avgifter. Dessutom behöver hela denna fråga om postbefordran av tidningar utredas, enär det saknas en verklig utredning om de olika portosatserna, de olika delar av portot, som här ingå som led i postbefordringsavgiften — en sådan utredning behöver först komma till stånd — först sedan denna utredning kommit till stånd kan det vara lämpligt att resonera om huruvida och i vad mån portot för tidningar behöver höjas. Jag kommer därför, herr talman, att beträffande tidningsprenumerationsportot yrka bifall till den av herr Röing och mig m. fl. vid betänkandet fogade reservationen.

Herr H e y m a n: Herr talman! I likhet med den föregående talaren anser ej heller jag, att postverket skall laborera med alltför höga vinster. Jag ställer mig lika fullt på den principiella ståndpunkt, att postverket skall tillförsäkras så stora intäkter, att de ej allenast täcka dess utgifter utan även medföra, att postverket kan göra en insats i vårt ekonomiska liv. Det är tillräckligt, om postverket inom ramen av samma inkomster så att säga ekonomiserar sig självt. Bedömer man saken ur denna synpunkt inrymmer den kungl. propositionen icke åt postverket alltför höga intäkter. Jag förstår mycket väl eller alltför väl, att de, som leva i städer och andra samhällen, där de få posten hemburen tre, fyra, ända upp till fem gånger om dagen, ej kunna känna några moderniseringsbehov motsvarande dem, som landsbygdens befolkning känner. Lantbrevbärareposten bäres i regel ut endast tre dagar i veckan, vill lantbefolkningen dessemellan ha post, så får den underkasta sig mödan att gå ofta milslånga vägar för att hämta den. Jag framhåller detta icke som något som helst klander mot generalpoststyrelsen, ty den ordnar nog allt så gott den kan inom ramen av tillgängliga medel, men jag tillåter mig lika fullt i detta sammanhang att konstatera faktum, som är, att de postala förhållan-

Om postavgifterna för rikets brev m. m.

(Forts.)

Om postavgifterna för inrikes brev
m. m.
(Forts.)

dena på landsbygden på många håll ej motsvara tidens krav på goda förbindelser.

Herr Pers belyser med mycken sakkänedom detta missförhållande i sin motion nr 267 rörande tidningarnas postbefordringsavgifter. Det heter i denna: »I det län, där jag har min verksamhet, är postväsendet på landsbygden, d. v. s. utanför järnvägarna, ungefär på samma ståndpunkt som för 35 å 40 år sedan, d. v. s. turerna äro i regel 3 gånger i veckan. Samma förhållande i andra mycket stora delar av landet. Under tiden har en storartad utveckling ägt rum i fråga om tidningarna och mycket annat. Postväsendet på landsbygden har stått stilla.» Herr Pers drager emellertid ur denna verklighetsbild en enligt mitt förmenande alldeles oriktig slutsats, då han säger, att då de postala förhållandena på landet äro så efterblivna som de äro, så skola de sannerligen ej heller betungas med högre postavgifter. En riktigare slutsats vore väl att säga, att då de postala förhållandena äro så efterblivna, som de blivit, så skola vi höja avgifterna så mycket, att postverket erhåller tillräckliga medel att åstadkomma de nödvändiga moderniseringsåtgärderna.

Vidkommande nu den föreliggande första sakfrågan, frågan om lokalporto eller icke lokalporto, så tillåter jag mig att erinra om, att varken i England, Frankrike, Nederländerna eller Belgien finnes lokalporto. Vidare erinrar jag om, att det även i Danmark numera står på avskrivning. I Norge finnes det visserligen lokalporto, men endast i det fall, att adressaten själv avhämtar försändelserna, utan kostnad eller besvär för postverket. Under sådana förhållanden böra väl även vi, om ej för annat så för det skandinaviska samarbetets skull, borttaga lokalportot, när postverkets budget det kräver. För landsbygden har lokalportot ingen betydelse, då denna lika gärna kan gå till adressaten med brevet som till postkontoret. Endast för de stora städerna, där man dagen igenom får posten hemburen, har saken betydelse, men för dessa bekvämligheter böra enligt mitt förmenande storstäderna betala postverket efter samma grund som andra trafikanter. Uppenbart torde nämligen vara, att postverket t. ex. här i Stockholm har lika mycket arbete och besvär med att hämta ett brev i en brevlåda, föra det till postkontoret och sedan bära upp det i femte våningen av ett hus, som med rekommenderade postförsändelser, som läggas i en säck och föras ut till ett landskontor, där de bli liggande till dess adressaten själv hämtar sin försändelse. Generalpoststyrelsen och de sakkunniga ha nu varit ense om, att lokalportot skall borttagas. Inom generalpoststyrelsen har visserligen byråchefen Hasselrot haft en avvikande mening, då han argumenterat med att då ensamt Stockholm, Göteborg och Malmö köpa en tredjedel av alla frimärken, som postverket försäljer, så böra de också få behålla »den hävdvunna förmånen av särskilt lokalporto», som det står. Jag kan förstå, om en storstadsköpman anlägger en sådan syn på saken, men att en byråchef i verket har blivit till den grad affärsmässig, att han ej tvekar att inrymma extra engrossistrabatt därför, att dessa samhällen rå med att köpa flera frimärken än landsbygden med motsvarande ytenheter, förefaller något egendomligt. Ett ytterligare skäl

Om postavgifterna för rikets brev m. m.

(Forts.)

för lokalportots borttagande, låt vara, att det är av ett mera underordnat slag, är de missbruk, som förekomma av lokalportot. I landsbygden är det så, att såsnart en lantbrevbärare får hand om försändelsen, så skall han åsätta densamma vanligt porto, även om den endast passerar ett postkontor. För städer och samhällen men särskilt för storstäderna, råder det däremot helt andra och betydligt mera generösa förhållanden. I utskottet har det till stor förvåning blivit upplyst, att exempelvis Stockholm och vice versa korresponderar med lokalporto till Saltsjöbaden, Stocksund med flera kringliggande samhällen, oaktat ifrågavarande försändelser först skola hämtas här i en brevlåda, sedan föras till ett postkontor, befordras på åkdon eller tåg, ännu en gång befordras till postkontor, för att slutligen bäras hem. Jag vädjar till kammaren, huruvida i närvarande stund, då man letar med ljus och lykta efter intäkter för statens affärsdrivande verk, för att få dem att gå ihop, det kan anses tillbörligt, att det i gällande förordning ej angives en definition på ordet »lokal». Efter vanligt språkbruk kan det, mina herrar, ej beteckna en helt annan ort än den ifrågavarande. I varje fall måste det fastslås, att ordet har erhållit en minst sagt snäv betydelse för landet och en minst sagt tänjbar betydelse för storstäderna. Det förefaller, som om det vore tilltalande, om vederbörande departementschef, utan att avvakta den ifrågavarande propositionens ikraftträdande, utfärdade omedelbar order om, att ordet »lokal» bleve tolkat på det sätt, att det tillfredsställer det allmänna rättsmedvetandet; det skulle antagligen tillförsäkra statsverket några tusental kronor under tiden.

Jag skall be att få återkomma till tidningarna längre fram. Jag hemställer emellertid om bifall till den kungl. propositionen.

Herr Bo man: Herr talman! Jag har icke inom utskottet deltagit i behandlingen av detta ärende, eljest skulle jag hava stått som reservant tillsammans med herr Vennersten i fråga om avskaffandet av det så kallade lokala portot. För utjämnande av de ökade omkostnaderna för postverkets drift hava ju under de senaste åren upprepade höjningar av portot genomförts. Början gjordes år 1917 med en höjning av paketportot samt år 1918 en höjning för portot för riksbrev från 10 till 12 öre och följande år från 12 till 15 öre. Nu tillstyrkes en höjning till 20 öre, det vill säga en fördubbling. Lokalportot har redan genom den höjning, som skedde i fjol, uppnått samma fördubbling. Det enda porto, som varit oförändrat, har varit tidningsportot och beträffande detta har jag för min del ansett, att någon särskild, ytterligare utredning ingalunda vore erforderlig för att kunna gå med på en fördubbling av avgiften såsom Kungl. Maj:t föreslagit och utskottets majoritet förordat. Då det upplyses, att avgiften för varje tidning, som postverket för närvarande behandlar, icke belöper sig till mera än 1 öre per behandlat tidningsexemplar torde man utan särskild utredning kunna förstå, att denna avgift måste vara otillräcklig.

Vad däremot lokalportona beträffar, så framhöll den siste ärade talaren, att det borde väl icke anses som något skäl. För dess bibe-

Om postavgifterna för inrikes brev m. m.
(Forts.)

hållande att en byråchef inom postverket har reserverat sig och talat om att frimärksförsäljningen i Stockholm, Göteborg och Malmö uppgick till $\frac{1}{3}$ av hela landets uppbörd. Nej, det är icke det som är skälet, utan skälet är det, att denna uppbörd, som finnes i Stockholm, Göteborg och Malmö och som ju är så stor att den ensamt uppgår till $\frac{1}{3}$ av hela landets uppbörd, lämnar postverket icke blott full gottgörelse för befordran av lokalbrev utan också ett mycket betydande bidrag till kostnaderna för postförbindelsernas utvidgning och förbättring inom riket i övrigt. Det är detta, som är det skäl, som gör att man är berättigad att begära, att lokalportot skall kvarstanna.

Så framhöll samme talare, att det inom storstäderna finnes särskilda bekvämligheter i fråga om brevlådornas tömning och brevbärareturet för sådana lokalförsändelser. Det är fullkomligt misstag. Det finns i verkligheten inga anordningar med särskilda brevbärareturet för lokalbrev, de följa med de ortsbrev, som utdelas, och att dessa brevbärareturet i storstäderna äro så många, beror på att landsortsborna, då de korrespondera med exempelvis Stockholm, Göteborg eller Malmö, fordra, att mottagaren skall om möjligt få brevet samma dag, som det avsändes. Det är lika mycket landsortsbornas intressen som mottagarnas intressen, att det finns täta brevbärareturet i Stockholm, och dessa täta turer äro ingalunda anordnade särskilt för lokalkorrespondensen inom de respektive storstäderna.

Den inkomstökning, som det här är fråga om, är beräknad till 2,600,000 kronor. Till väsentlig del skulle det naturligtvis betyda ett fördyrande av omkostnaderna för de affärer, som nu i huvudsak begagna lokalbreven inom storstäderna, och det betyder sålunda en ytterligare ökning i de nu alltså växande omkostnaderna för näringslivet, eller med andra ord ett ytterligare bidrag till att låsa fast högre priser å alla varor.

Inkomstökningen är för övrigt icke större än att den från statens synpunkt väl torde kunna kompenseras med en inkomstpost, som här icke är omnämnd, nämligen en väntad höjning av det internationella postportot. Det finnes intet tvivel om att denna höjning kommer att inträda, så fort den postkongress, som är avsedd att hållas, kommer till stånd.

På grund av vad jag sålunda anfört tillåter jag mig att yrka bifall till den av herr Vennersten avgivna reservationen i den nu föredragna punkten, men i övrigt bifall i denna fråga till utskottets hemställan.

Herr statsrådet Svensson: Herr talman, mina herrar! Den förste ärade talaren, som är reservant i den punkt, som här är föredragen, började med att framhålla, att de beräkningar, som äro förebrogta såväl i propositionen som i utskottets utlåtande, äro synnerligen svävande och osäkra. Jag vill giva honom rätt i detta; men däremot kan jag icke av detta konstaterande draga samma slutsats som den ärade talaren, nämligen att det skulle vara mycket sannolikt, att beräkningarna voro så lagda, att överskottet eller postverkets vinst vid

ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition skulle bli va mycket betydande och så stort, att det övcr huvud taget vore olämpligt.

Jag tror för min del, att det är ganska sannolikt, att man får räkna med att överskottet blir betydligt mindre än vad som i propositionen beräknats. På slutresultatet inverkar ju såväl inkomster som utgifter. Vad inkomsterna beträffar äro de ju beroende på det allmänna affärsläget. Vid en nedgång av detta minskas postverkets inkomster och i varje fall pekar tendensen för närvarande oförtydligt i denna riktning. Vad utgifterna däremot beträffar, är det lika klart och tydligt en tendens till ökning av dessa i en högre grad än man vid uppgörandet av dessa beräkningar hade anledning att tänka sig.

Det är också så, att det är många omständigheter, som under den närmaste tiden med all sannolikhet komma att föranleda att utgifterna komma att i betydande grad stegras. Jag nämner bara en sådan sak som att för närvarande frågan om förändrade förhållanden för poststationsföreståndare och lantbrevbärare ligger under utredning och det är fullkomligt klart, att denna utredning kommer att föranleda ökade avlöningsförmåner och betydande utgiftsstegringar för postverket.

Vad materiel och förbrukningsartiklar beträffar stegras ju prisen på dessa, och detta betyder icke så litet för postverkets ekonomi. Jag tror således, att om man vill vara i någon mån på den säkra sidan kan man icke, som den ärade reservanten vill, skära bort den inkomst, som i propositionen är beräknad genom det lokala postportots borttagande och därjämte borttaga den inkomst, som skulle följa med en höjning av avgiften för tidningsbefordran. För att vara något så när på den säkra sidan, är det alldeles nödvändigt, att båda dessa poster komma med, och i övrigt vill jag säga, att det vore väl icke någon olycka skedd, om mot förmodan postverket skulle komma att giva något överskott.

Vad lokalpostportot beträffar, mot vilket också flera ärade talare här hava vänt sig, så riktade en av de sista talarna till mig den uppmaningen att se till att, i den mån lokalportona fortfarande skulle komma att eventuellt vara kvar, ordet »lokal» komme att tolkas på ett sätt, som vore mera överensstämmande med det allmänna rättsmedvetandet än nu är fallet. Ja, jag vill säga herr Heyman, att detta är lättare sagt än gjort med den utveckling, som har skett under årens lopp. Det är klart, att den utsträckta byggnadsverksamheten inom städers och därmed jämförliga samhällens icke planlagda områden, uppkomsten av förstäder i omedelbar anslutning till vissa städer men belägna utanför dessas områden, landsbygdskommuners inkorporering i städerna, inrättandet av brevlådor å spårvagnar, som framgå utom städernas områden med flera omständigheter göra det synnerligen svårt att på ett rättvist sätt uppdraga gränserna för det område, inom vilket lokalportot skall gälla. Alla dessa omständigheter tala för att även ur rent teknisk synpunkt förhållanden hava gestaltat sig så, att det faktiskt icke går att på ett sätt, som svarar emot det allmänna rättsmedvetandet, upprätthålla en lokalbegränsning för

*Om postavgifterna för
inrikes brev
m. m.
(Forts.)*

Om postavgifterna för inrikes brev m. m.
(Forts.)

ett sådant porto, och ur den synpunkten bör tiden således vara inne att även i vårt land taga bort den, enligt mitt förmenande, av intet motiverade förmån, som vissa orter hava i postalt avseende. Det lär väl icke icke heller kunna göras gällande, att lokalportot skulle, såsom den siste ärade talaren syntes vilja göra gällande, betyda så mycket för affärlivet, att detta skulle utgöra ett verkligt motiv för att hava det kvar. Den omständigheten, att man i de allra flesta andra länder, i England och i Frankrike exempelvis, icke har ett lokalporto, synes ju jäva den uppfattningen, att ett sådant skulle hava så stor betydelse för affärsverksamheten.

Jag anser således, att det ur alla synpunkter är mycket starka skäl, som tala för ett bifall till Kungl. Maj:ts och utskottets förslag i denna punkt; jag skall icke upptaga diskussionen om tidningarna, som vi komma till i en senare punkt.

Herr Möller: Herr talman, mina herrar! Det är otvivelaktigt, att alla människor känna en viss olust inför förslaget att postavgifterna skola komma att höjas, och man går tydligen icke med på något förslag utan att man inser att ett verkligt nödtvång föreligger. Jag måste emellertid för min del säga mig, att, när den allmänna prisnivån har höjts med cirka 200 %, så begär man icke för mycket för postens del, om man, som det här är fråga om, på de viktigaste punkterna i genomsnitt företager en höjning av portot med omkring 100 %. Ty även om det skulle lyckas att i sinom tid vräka tillbaka den nuvarande orimligt höga prisnivån, kan man ganska lungt utgå ifrån att lägre än 100 % högre nivå kan man i varje fall icke komma. Då jag har anslutit mig till utskottets förslag på alla punkter, har detta varit den för mig grundläggande synpunkten. Det är uppenbart, att postverkets utgifter i regel hava ökats med mera än 100 %. Under sådana omständigheter tror jag, att man måste erkänna, att det är berättigat att också höja dessa avgifter.

Vad reservanterna beträffar, så är det åtminstone min uppfattning, att deras ståndpunkt är synnerligen svagt motiverad. De personer, som hålla på ett lokalporto, borde rätteligen föreslå införandet av en zontariff för brev och för all postbefordran, ty varför skall man hava ett särskilt porto för en viss ort, om man icke har ett särskilt porto för befordran mellan till exempel Stockholm och Södertälje, och ett något högre till Nässjö samt ett ändå högre till Malmö. Jag tror för min del, att avskaffandet av lokalportot i själva verket ligger alldeles klart i hela den idé, som är uttryckt i postverkets allmänna uppgifter, nämligen att man skall, i den mån det är praktiskt utförbart, införa ett enhetsporto inom landet. Jag vill påpeka, att lokalportot har ur postverkets synpunkt av inkomster sin väsentliga betydelse i de stora städerna, i de fyra eller fem storstäderna; men om man anlägger synpunkten av det besvär som förorsakas postverket av lokalbreven, är min övertygelse den, att till exempel Stockholms lokalpost i många fall förorsakar postverket minst lika mycket besvär och minst lika mycket utgifter som avsändningen av brev från Stockholms centralstation till Saltskog eller Södertälje. Det finns därför,

enligt min mening, inga verkliga reala skäl, som kunna framföras till förmån för lokalportot, nämligen sådana skäl, som icke lika bra skulle kunna anföras beträffande införandet av allmän zontariff. Nu tror jag, att vem som helst skall erkänna, att införandet av zontariff är omöjligt. Det skulle försvåra postverkets arbete i hög grad. Under sådana omständigheter tycker jag, att man kan draga den naturliga slutsatsen ur detta förhållande sålunda: då man icke vågar gå med på inrättandet av zontariff, kan man icke heller behålla lokalportot.

Om postavgifterna för inrikes brev
m. m.
(Forts.)

Jag skall säga ett ord med avseende å tidningarna. Jag har gjort en reflektion vid behandlingen närmast av detta ärende, nämligen att åtskilliga av riksdagens ledamöter egentligen borde känna sig jäviga i denna fråga, ty det är ganska uppenbart, att i riksdagen sitter en hel samling rena intressenter i tidningsföretag. Jag säger det rent ut. Det är faktiskt på det sättet, och jag vill påstå, att om postverket — det är på en av de punkter, där jag måste erkänna, att statsdriften har visat en viss oförmåga — hade varit ett enskilt verk, skulle tidningarna aldrig hava sluppit undan med denna obetydliga förhöjning av sina avgifter på 100 %. Då skulle tidningsutgivarna i postavgiftsfrågan hava fått känna över sig precis samma press, som de känna från papperstrustens sida, då det gäller priset på tidningspapper. Jag måste uppriktigt erkänna, att jag över huvud icke kan förstå de argument och skäl, som äro anförda från reservanternas sida i denna punkt. Man pekar på en utredning. Ja, med detta argument skulle man kunna slå i hjäl hela denna avgiftsförhöjning på de olika punkterna, ty alla äro ense om att, så snart man haft en internationell postkonferens och där bestämt nya internationella postporton, måste denna fråga upptagas till förnyad prövning och grundlig utredning på samma sätt som frågan om tidningsportot måste upptagas till grundlig utredning, som alla äro medvetna om blir nödvändig. Men jag säger, att den riksdagsman, som kan gå med på att man tager bort lokalportot, att man höjer avgifterna för brevkort, för riksbrev, för postpaket etc. med ganska betydande belopp, men som stannar i det ögonblick, man kommer till tidningarna, hans ståndpunkt, hans ställning blir faktiskt obegriplig. Den som känner förhållandet — jag har av en tillfällig omständighet kommit att se på en del papper, som äro uppgjorda av generalpoststyrelsen — den vet, att det är tidningsrörelsen, som bringar förlust för postverket. Postverket självt har på icke alltför säkra grunder — det erkänner jag själv mycket gärna — beräknat, att tidningsrörelsen skulle välla en förlust för år 1921 av omkring 12 miljoner kronor. Vad är det nu, som man begär för postverkets del? Jo, att denna förlust åtminstone skall minskas med 2,600,000 kronor. Om generalpoststyrelsen måhända har haft någon otillförlitlig grund såsom sin utgångspunkt — jag tror, att beräkningen är otillförlitlig på så sätt att förlusten egentligen är större, men det är en annan sak — och räknat fel på 4 eller 5 miljoner kronor, så räcker mariginalen ändå mycket väl till. Med den ifrågasatta förhöjningen komma vi ändå icke att kunna täcka den förlust, som även med en sådan felräkning skulle uppstå för postverket på tid-

Om postavgifterna för inrikes brev m. m.
(Forts.)

ningsrörelsen. Då har man alltså här varit med om att höja så gott som alla postavgifter på de rörelser, som såvitt man kan bedöma, icke förut bringat postverket förlust, men då man kommer till den sjuka punkten, där förlust uppstår, då säger man absolut nej. Jag kan icke anse, att slutsatser från sådana utgångspunkter äro på något sätt hållbara eller borde påverka riksdagens beslut i detta ärende. Att tidningarna befinna sig i en brydsam situation, må vara sant och är naturligtvis sant också; men det beror på många omständigheter, och att sätta postverket i sticket för detta synes mig vara synnerligen oberättigat.

Herr talman! Jag kommer att vid denna punkt yrka bifall till utskottets hemställan, som jag hoppas för övrigt på alla punkter skall vinna första kammarens bifall.

Herr Rosén: Av propositionen finner man, att generalpoststyrelsen för nästa år beräknat en vinst av 2,0 miljoner kronor. Departementschefen anser emellertid, att budgetställningen kräver ett avsevärt större överskott än det beräknade. Huru stort är då detta överskott? Jo, i postverket är bundet, enligt statsrevisorernas berättelse, ett kapital av något mera än 15 miljoner kronor. Detta ger alltså ett överskott av 18 %, men det var alldeles för litet. Man ifrågasatte sålunda förhöjningar, som ju också ha föreslagits utefter hela linjen, utom beträffande korsbandsportot, ett porto, som, inom parentes sagt, alltid enligt min uppfattning varit för lågt och fortfarande skall bli för lågt.

Utskottet anser nu, att höjning bör vidtagas endast i den mån en sådan oundgängligen erfordras för att förebygga förluster och sätta postverket i stånd att lämna ett skäligt driftresultat. Man beräknar nu, att efter de gjorda förhöjningarna, behållningen skall bli i runt tal 18 miljoner. Det blir ett överskott av omkring 125 %, en fullständig kristidsaffär således av den art, som man trodde, att vi skulle ha lämnat bakom oss. Men nu skall postverket driva en sådan affär. Nu tror jag visserligen liksom herr statsrådet, att vinsten icke kommer att bli så stor, därför att dessa höjningar med nödvändighet komma att medföra en minskad trafik. Det har redan visat sig, och det framgår för övrigt av generalpoststyrelsens uttalande, att den väsentliga höjning av lokalportot, som företogs för något år sedan, har minskat lokalposttrafiken. Enligt min mening kommer denna höjning, som nu föreslås — den uppgår till 300 % av det gällande portot — att medföra en ytterligare minskning. Ty det förefaller mig, att det i städerna icke finnes många affärsmän av det större slaget, som fortsätta med att utskicka fakturor och annat i brev, som kosta 20 öre. Det behövs ju i stället bara att hava ett bud, som bär ut tio sådana brev om dagen, så är ju kostnaden för detta bud betalt; men jag förmodar, att generalpoststyrelsen icke har något emot, att trafiken minskas, ty i det uttalande, som av generalpoststyrelsen är avgivet i anledning av herr Pers' motion, finner man å sista raden följande: »Generalpoststyrelsen håller före, att anordnande av privat distribution

även på 'närbelägna, större platser' snarast skulle vara till fördel för postverket.»

Härav finner man, att postverket icke är så förfärligt angeläget att öka sin trafik, utan snarare hoppas, att denna trafik skall minska. Jag tror också, att den förhoppningen skall gå i fullbordan. Huru billig postbefordringsavgiften för närvarande än kan anses vara, vill jag dock upplysa kammaren därom, att även under denna dyrtid ställer det sig fördelaktigare för tidningarna att anlita privat distribution till sådana platser, där man har ett större antal abonnenter. Man besvärar icke postverket med sådana befordringar, och det förefaller mig att man icke kommer att göra detta i fortsättningen heller.

Det påstås nu, att den för närvarande mycket låga postbefordringsavgiften för tidningarna icke täcker postverkets egna omkostnader. Man har icke kunnat verkställa någon utredning om, huruvida så verkligen är fallet, men man har tagit för avgjort, att det är så, och jag vill icke bestrida, att detta är möjligt.

Men huru äro postavgifterna avvägda i andra fall? Man behöver bara jämföra avgiften för ett vanligt brev — 20 öre — med avgiften för en postanvisning, som lyder å ett belopp av högst 5 kronor — också den 20 öre. Vilken skillnad i utgifter har icke postverket i båda dessa fall? I det ena fallet, beträffande det vanliga brevet, äro ju inga särskilda kostnader utöver själva befordringen, men i det andra fallet, rörande postanvisningen, skall postverket först och främst tillhandahålla en blankett och på beloppet skall utfärdas ett särskilt kvitto — naturligtvis av en tjänsteman av högre grad — och detta kvitto skall införas i avsändningsstationens böcker; vidare skall det utfärdas — jag vet icke hur det egentligen kallas — någon förteckning över de olika anvisningarna till de olika postanstalterna. På ankomststationen skola anvisningarna ånyo bokföras och redovisningen i sinom tid ske. Är det någon som tror, att denna inkomst på 20 öre för en postanvisning kan i någon mån täcka kostnaderna, därest dessa för ett vanligt brev äro 20 öre? Naturligtvis är det alldeles omöjligt!

Generalpoststyrelsen har i sitt utlåtande med anledning av herr Pers' motion och även i sin första framställning rörande befordringsavgifternas höjning för tidningarna ganska lätt rört vid ett förhållande, som är värt uppmärksamhet. Det finnes i vårt land en mängd tidningar, jag skulle tro alla de tidningar, som utgivas på morgonen och som av företagen själva befordras till järnvägen, till postkupén direkt och sålunda icke gå genom postkontoren. Det är högst avsevärda besparingar, som därmed göras åt postverket.

I en stad, som jag känner till, finnes det tre dagliga tidningar, som alla utkomma på morgonen. Jag är övertygad om att ifall dessa skulle enas om att utkomma på annan tid, vilket icke är omöjligt, lär postverket icke kunna undgå att anställa ytterligare ett par personer för att sköta om den distribution, som tidningarna nu på egen bekostnad själva utföra. Utom att företagen själva bekosta utgifterna för personalen, ha de dessutom åtskilliga andra kostna-

Om postavgifternas för inrikes brev m. m.
(Forts.)

Om postavgifterna för inrikes brev m. m.

(Forts.)

der, som postverket icke ansett sig böra här omnämna, exempelvis kostnaden för bindgarn och åtskilliga andra poster. För vissa tidningar kan det gå upp till åtskilliga tusen kronor om året.

Dessutom förefaller det mig, som om man icke hade klart för sig verkan av en så avsevärd förhöjning av tidningarnas postbefordringsavgifter. För min personliga del skulle jag icke ha något emot en sådan höjning, ty med den erfarenhet, jag har på detta område, måste jag säga mig, att ute i bygderna de största tidningarna komma att förtjäna på denna höjning, men däremot komma de små tidningarna att göra ganska betydande förluster; och jag ifrågasätter starkt, ifall icke denna höjning giver till resultat, att man ekonomiskt stryper en hel del tidningar. Det är en utveckling, som jag ur vissa synpunkter icke kunde ha något emot, men som jag tror ändå icke kommer att verka förmånligt i alla avseenden.

Slutligen måste jag säga, att höjda postbefordringsavgifter för tidningarna äro en pålaga, som i stort sett drabbar uteslutande småfolket, vilket redan nu har tillräckliga utgifter. Tidningarna komma naturligtvis att av dem uttaga denna höjning fullt ut och kanske litet till. För varje ökning av postavgifterna, som förekommit under de senare åren, har följden blivit ett ur postverkets synpunkt försämrat resultat. Posttrafiken har minskats, men antalet tjänstemän av högre grad ha ökats, och framför allt ha vi under de sista åren fått bevittna, att generalpoststyrelsen behövt ett mycket stort antal kontrollörer; men ju flera kontrollörerna ha blivit desto sämre resultat ha uppnåtts, och det är min uppfattning, att det kommer att gå så även nu. Jag kommer beträffande tidningarnas postbefordringsavgifter att rösta med reservanterna och har i övrigt intet yrkande att göra.

Herr Nilson, Karl August: Herr talman! Det var egentligen herr Möller som uppkallade mig. Han sade, att det var mycket svaga skäl, som reservanterna hava anfört för sin ståndpunkt, och ville göra gällande, att om vi skulle kunna försvara vår ståndpunkt, måste vi föreslå ett zontariffsystem, olika för olika områden. Ja, det är just det vi ha gjort, herr Möller. Vi ha föreslagit ett zontariffsystem. Den första zonen är kommunen, den andra riket och den tredje världen. Men jag undrar, vad herr Möller, som icke anser, att det skall vara zontariffer, kan ha att föreslå. Han säger, att det skall vara lika inom landet, men utanför landet skall det vara ett annat porto. Då är ju också systemet brutet. Det kan icke vara någon konsekvens. Jag skulle tro, att vår ståndpunkt är en fullt konsekvent, nämligen att indela portot i tre olika zontariffer, och detta är skälet, varför vi alldeles särskilt ha hållit på detta system. Härtill kommer också, att vi ansett det vara alldeles orimligt att i fråga om den lokala befordran en så stor förhöjning, som här är ifrågasatt, skulle kunna komma i fråga.

Men eftersom jag nu har ordet, vill jag också passa på tillfället att säga ett par ord beträffande tidningarna. Herr Möller tyckte också, att det var mycket underbart, att man godkänner por-

*Om postur-
gifterna för
inrikes brev
m. m.
(Forts.)*

tot och förhöjningarna på brev, brevkort och paket, men stannar då det kommer till tidningarna. Ja, jag är själv mest intresserad av att vi kunna hava lågt porto på brev, brevkort och paket; som köpman skulle det vara mig synnerligen angeläget. Jag har dock icke ansett mig böra tillstyrka något sådant inom utskottet utan hellre böjt mig för att själv påtaga mig denna högre omkostnad, som det ovillkorligen blir för affären. Men när man ser ut över landet och ser på dem som drabbas av det höjda tidningsportot, finner man, att det är alla dessa små familjer, som behöva hava sin tidning, och när jag vidare tänker på vad det skrivna ordet betyder för vårt land och för vårt folk både i uppfostringshänseende och som nyhetsmaterial, då har jag bävat tillbaka för att pålägga en höjd avgift, som skulle komma att minska omsättningen av tidningar här i landet. Ty även om en del tidningar äro osunda och innehålla många dåliga artiklar, så måste vi också hålla fast vid, att de också föra med sig mycket gott, och det är för det godas skull som jag önskar att varje familj skall kunna bestå sig med en tidning, och helst en daglig.

Till herr statsrådet ber jag också att få säga ett enda ord. Herr statsrådet gjorde gällande, att överskottet blir helt säkert mindre — ja, mindre än vad som i propositionen har ställts i utsikt. Men så resonerar dock icke statsrådet i själva propositionen. Där hänvisas till generalpoststyrelsen, som just har talat om dessa ökade utgifter för personalen och säger, att på grund härav torde ett underskott av tio miljoner kronor kunna ifrågasättas för år 1920. Detta blir i någon mån utjämnat därigenom, att resultatet för år 1921 skulle kunna förutses bliva gynnsammare, så att icke blott tolv miljoner kronor bliva betäckta utan även ett överskott på sex å sju miljoner kronor skulle uppstå. I propositionen frånräknar ju alltså herr statsrådet allt det som generalpoststyrelsen tänker sig komma att höja utgifterna och får ändock, då hänsyn tages till osäkra faktorer, kvar ett netto på sex å sju miljoner kronor. Men varifrån har man fått den tanken, att postverket skall vara en apparat för indirekt beskattning? Jag trodde, att herr statsrådet lika väl som jag önskade gå på den direkta beskattningens väg och icke på den indirekta beskattningens och icke såsom genom Kungl. Maj:ts och utskottets förslag sker av varje särskild familj taga ut en alldeles särskild tribut speciellt då det gäller tidningarna.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende på nu föredragna avdelning yrkats dels att vad utskottet förordat skulle bifallas, dels ock att kammaren med godkännande av den utav herrar Vennersten och K. A. Nilson vid betänkandet avgivna reservationen, såvitt den anginge nämnda avdelning, skulle i övrigt bifalla vad utskottet förordat.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med berörda yrkanden samt förklarade sig finna propositionen på bifall till vad utskottet förordat vara med övervägande ja besvarad.

Om postavgifterna för inrikes brev m. m.
(Forts.)

Herr Nilson, Karl August, begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet förordat i den första med ordet »att» börjande avdelningen av sin hemställan i betänkan-
det nr 35, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, beslutar kammaren att med godkännande av den utav herrar Vennersten och K. A. Nilson vid betänkandet avgivna reservationen, såvitt den angår nämnda avdelning, i övrigt bifalla vad utskottet förordat.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 76;

Nej — 15.

De nio nästföljande med ordet »att» börjande avdelningarna av utskottets hemställan.

Vad utskottet förordat bifölls.

Ang. ändrade villkor för postbefordran av tidningar m. m.

Den elfte med ordet »att» börjande avdelningen av utskottets hemställan.

I denna avdelning hade utskottet förordat, att 8 och 11 §§ i kungl. förordningen den 17 juni 1916 angående villkoren för postbefordran av tidningar och andra periodiska skrifter — 11 § sådan densamma lydde enligt kungl. kungörelsen den 30 maj 1919 — skulle erhålla följande ändrade lydelse:

8 §.

1 mom. Postavgiften — — — — befodringsavgift.

2 mom. Förskrivningsavgiften utgår med:

a) 20 öre för varje i taxan intagen abonnemangstermin, som abonnemanget avser, och

b) 4 procent av den utgivaren tillkommande prenumerationsavgift, dock ej under 10 öre, allt räknat för helt år och i förhållande därtill för kortare abonnemangstider.

3 mom. Befodringsavgiften beräknas för år och i förhållande därtill för kortare abonnemangstider sålunda:

a) 24 öre för varje nummer i veckan, men för tidning, som utkommer med mer än 7 nummer i veckan, 24 öre för vart och ett av 7 nummer och 12 öre för varje överskjutande nummer i veckan; skolande — — — — högre hela tal; och

Ang. ändrade
villkor för
postbefordran
av tidningar
m. m.
(Forts.)

Herr Möller började sitt anförande med, att de flesta av oss torde vara jäviga i den här frågan, och man fick då yttra sig med någon försiktighet. Jag skulle vilja genmäla, att jag undrar, i vilken fråga som bevillningsutskottet än kommer med, om vi icke äro jäviga litet var på ett eller annat sätt såsom skattdragande. Men vi få söka i alla frågor hålla oss till skäl och reson och föra rättfärdighetens talan så långt det låter sig göra, och det måste vi väl även göra i den här punkten.

Ifrån generalpoststyrelsen hava vi erhållit en del siffror, som visa på en mycket stor förlust, när det gäller postbefordran utav tidningar. Ja, men samma generalpoststyrelse har också medgivit, att siffrorna äro mycket approximativa, och att de icke äro så särdeles tillförlitliga och icke kunna vara det. Man har då genmält, att om de äro otillförlitliga så äro de otillförlitliga till postbefordringens nackdel. Ja, det beror naturligtvis på, huru man räknar. Det beror ju som i skattefrågor alldeles på, hur man tager repartitionstalet och lägger man det så, som man här har gjort, blir det naturligtvis stora förluster. Men jag undrar, huru det kommer att taga sig ut för postverket, om tidningarna skulle följa den anvisning, som är given, nämligen att i sin tur höja prenumerationsavgifterna och taga sitt igen av allmänheten. Pondera att tidningarna, då nu papperet är uppe i femdubbla priset och postbefordringsavgiften höjes så mycket, skulle överflytta allt detta på allmänheten. Huru många tidningar skulle posten då få att befordra? Och huru skulle postens affärer bli hjälpta på detta sätt? Det är min övertygelse, att det skulle bli en så stor nedgång i tidningsrörelsen, att postverket icke skulle förtjäna något på sin trafik. De tidningar, som skulle få det svårast, äro de små tidningarna, som hittills hava levat på texten, de, som haft jämförelsevis litet annonser. De tidningar däremot, som redan hava en stark ställning och vars annonsstock är stor, komma då att stå sig bäst, ty de kunna bära en stor del av de ökade avgifterna. En tidningsutgivare har redan sagt, att för de tidningar, som äro välsituerade, innebär detta icke någon olägenhet. Men jag hemställer, huruvida det dock icke är en sak att taga hänsyn till? Att taga den så bryskt, som herr Möller tagit den, förefaller mig, som om det i alla fall icke vore fullt lämpligt.

Jag medgiver visserligen, att tidningarna under det sista året varit i en oförtjänt gynnad ställning. Men det är väl ändå så, att vi under dessa år, som vi nu genomlevat, hava fått lov att taga vackert på en del ekonomiska företag och företeelser och icke taga så hårt, som de rena sifferberäkningarna hava hänvisat till; och det förefaller mig, som om man skulle kunna tänka sig detta även här. Det har dock kunnat påvisas, att det är högst andra förhållanden nu och för ungefär 15 år sedan, då postavgifterna sattes. Det har uppkommit en mängd små tidningar. En stor del av landsortspressen har ändrat sina utgivningstider från varannandagliga till dagliga, och de stora tidningarna hava blivit ofantligt mycket större än de voro för 15 år sedan. Det kunde hava behövts ett års upp-

skov, för att taga reda på, huru saken ligger, så att man hade kunnat göra en förhöjning byggd på några verkliga grunder. Det är dock så, att en mängd landsortstidningar, som nu äro dagliga, få betala för daglig betjäning, men få endast varannan dags eller var tredje dags betjäning. En annan omständighet är, att dessa landsortstidningar till största delen i regel hämtas från poststationerna ut till landsbygden och förorsaka posten intet som helst besvär med hembäring, under det att de välsituerade större tidningarna med stor annonsstock i regel bliva utburna till sina abonnenter, emedan det är den burgnare delen av befolkningen i städer och stadsliknande samhällen, som prenumererar på dylika. Det är en hel del sådana saker som förtjänat att tagas i betraktande vid bestämmandet av dessa avgifter.

Ang. ändrade villkor för postbefordran av tidningar m. m.

(Forts.)

Herr Heyman har haft vänligheten att understryka, att min utsägo beträffande de postala förhållandena på landsbygden är riktig, men det är enligt hans uppfattning fel, då jag säger, att vi skola vänta med att höja avgifterna. Giv posten pengar, säger han, så bliva förhållandena bättre. Jag undrar just, om icke regeringen, om vi hade tegat med dessa förhållanden, hade haft bruk för dessa penningar utan att lägga an så mycket på dessa förbättringar. Det har varit åtskilliga goda år för postverket, men det är ändå mycket usla postförhållanden på sina håll. Generalpoststyrelsen har svarat på min motion med att uppvisa en statistik, som är rätt så god, men jag måste säga, att förhållandena utvecklats sig ganska ojämnt; åtminstone inom det län, där jag har min huvudsakliga verksamhet, äro postförhållandena på den rena landsbygden icke väsentligt anorlunda än de voro för 35 å 40 år sedan, trots att bygden är en av landets äldsta och tätast odlade. Men det har också utvecklats sig så, mina herrar, att posten kommit ur allmänt bruk såsom befordrare och underrättare från man till man och från trakt till trakt. Det finnes socknar, där nästan varenda bonde har rikstelefon men post endast 3 gånger i veckan. Rikstelefon och telegrafverket få fördenskull förmedla förbindelserna, emedan posten är för långsam. När nu Kungl. Maj:t och generalpoststyrelsen haft dessa förhållanden om hand och låtit dem bliva så försummade, så hemställer jag, om man vinner något genom att tåga med saken, eller om man inte vid ett sådant tillfälle, då postavgifterna höjas, är berättigad att säga: Om dessa avgifter höjas, så giv vårt land en bättre postföring och ett bättre postväsen.

Här hava vi resonerat i timtal om tråkigheten på landsbygden, och man skämtar då och då med densamma. Men jag vill också säga, att det finnes knappast någon sak, som så skulle befordra trevnaden på landsbygden som just ett bättre ordnat postväsende.

Jag ber nu, herr talman, att — även om det endast blir en demonstration — få yrka bifall till den reservation som i denna punkt är anförd av herrar Röing och Nilson m. fl.

Friherre Barnekow: Ja, herr greve och talman, det är ju alldeles naturligt, att de flesta av oss vid denna punkt slitats mellan

Ang. ändrade
villkor för
postbefordran
av tidningar
m. m.
(Forts.)

tvenne önsksningar. Å ena sidan skulle man ju vilja få riksdagen att gå med på att göra tidningarna så lätt och billigt åtkomliga som möjligt för den stora allmänheten i vårt land, och å den andra sidan måste man säga sig, att postverket bör även i denna punkt beredas skälig ersättning. Jag har därför trott mig kunna gå en medelväg, då jag i denna punkt kommit med en särskild reservation, och jag skall be att med några ord få redogöra för betydelsen av densamma.

Om vi se på de öknings, som genom Kungl. Maj:ts förslag skulle göras vid de olika punkterna under denna paragraf, finna vi först under 2 mom. a), att förskrivningsavgiften skall utgå med 20 öre för varje i taxan intagen abonnemangstermin, som abonnemanget avser. Förut har det varit 10 öre. Jag har gjort en liten överslagsberäkning — jag vill icke garantera att den stämmer — men den tycks mig stämma ganska väl med det faktiska förhållandet i alla fall. Jag har gjort en beräkning, att en dylik utgift skulle i summa bli för varje tidningsexemplar per år 40 öre.

Komma vi då till nästa punkt eller 2 mom. b), skulle denna kostnad bli ungefär 1 krona 40 öre, allt räknat på en större huvudstadstidning. Komma vi sedan till 3 mom., hava vi där, om jag fortfarande räknar med en huvudstadstidning med 7 exemplar i veckan, en ökning av 24×7 öre eller 1 krona 68 öre. Komma vi sedan till 3 mom. b), gör ökningen för en dylik stor huvudstadstidning, som väger 46, 48 eller 50 kilogram per år 5 kronor 52 öre. Om vi då räkna ihop detta, blir det 9 kronor. Dagens Nyheter kostar för ögonblicket 4 kronor 40 öre. Då alla de avgifter, som jag räknat upp, i Kungl. Maj:ts förslag äro fördubblade, skulle det för denna tidning bli en summa av 8 kronor 80 öre. Detta stämmer ungefärligen med den summa, till vilken jag har kommit, eller 9 kronor.

Nu har jag tänkt, att om vi avslå Kungl. Maj:ts förslag i vad det rör alla punkter utom 8 § 3 mom. b), blir ökningen så ytterst obetydlig för de tidningar, som huvudsakligen innehålla text, att den skulle särskilt för de mindre av våra landsortstidningar, som kanske väga 7, 8 eller 10 kilogram per år bli 6 öre per kilogram. Denna ökning spelar ju ingen roll. Men för en tidning, som väger 46, 48 eller 50 kilogram, blir det en ökning per år och exemplar av 2 kronor 50 öre per kilogram. Om vi säga, att tidningen utgår i 50,000 exemplar, blir det en ganska stor summa, som kommer postverket tillgodo. De stora tidningar, vars innehåll till överväldigande grad utgöres av annonser, förefalla mig ganska väl kunna bära en dylik ökning utan att behöva på grund därav öka prenumerationspriset. Om man alltså följer min reservation, anser jag, att de mindre tidningarna icke därigenom bli något nämnvärt betungade, under det att däremot de större och bärkraftigare tidningarna få betala sin tribut till postverket.

Med dessa ord ber jag, herr greve och talman, att få yrka bifall till min reservation.

Herr Möller: Jag ber om ursäkt att jag besvärar kamma-

ren igen, men jag måste säga, att den siste ärade talarens förslag synes mig omöjligt att på rak arm kunna bifallas. Det är verkligen av en så pass invecklad beskaffenhet, att ett sådant yrkande knappast bör kunna tagas, utan att det föregåtts av en ordentlig utredning. Då man nu väntar, att det beträffande tidningsportot ganska snart skall bli en utredning, komma naturligtvis de synpunkter, som han framfört, också att bli observerade, och man kommer då också att taga hänsyn till dem.

*Ang. ändrade villkor för postbefordran av tidningar m. m.
(Forts.)*

Herr Nilson i Kristinehamn förklarade, att han icke ville vara med om en indirekt beskattning av tidningsläsarna. Det finns ju rätt många former för indirekt beskattning, men så mycket är uppenbart, att man åtminstone bör betala de tjänster, som man får av postverket. Det kan icke bli tal om någon beskattning, innan man kommit över gränsen för betalningen för de gjorda tjänsterna, och här är det med klara siffror visat, att tjänsterna icke på något sätt komma att betalas.

Vad sedan herr Pers' anförande beträffar, så vill jag säga, att det icke spelar någon roll, om man erkänner, att generalpoststyrelsens tal äro approximativa, ty huru ofantliga räknefele än kunna vara, så kunna de på 14 miljoner kronor dock icke bli 10 miljoner kronor, och det är förutsättningen för en hållbar grund för att avslå Kungl. Maj:ts förslag i denna punkt. Nu tror jag, att hans framställning rörande de små tidningarnas lidanden i jämförelse med de större icke kan hålla streck, ty det är uppenbart, att genom detta förslag blir konkurrensen om läsarna mera försvårad för de större tidningarna, för vilka postavgifterna verkligen betyda något och för vilka postavgifterna avsevärt öka hela prenumerationspriset. För de små tidningarna komma postavgifterna icke alls att spela en så stor roll vid fastställandet av prenumerationsprisen. Jag har därför snarare den uppfattningen, att de små tidningarna i detta fall bli relativt gynnade av en sådan förhöjning. Det är klart, att när de stora tidningarna komma upp i prenumerationsavgifter, som åtminstone för småfolk bli verkligt betungande, går en mängd av detta småfolk över till mindre tidningar, som kosta mindre. Det är en slutsats, som ger sig själv.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att rörande den under behandling varande avdelningen yrkats: 1:o) att vad utskottet förordat skulle bifallas; 2:o) att den av herr Röing m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen skulle godkännas; samt 3:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i friherre Barnekows vid betänkandet anförda reservation.

Vid sedermera i enlighet härmed framställda propositioner bifölls vad utskottet förordat.

De tre sista med ordet »att» börjande avdelningarna av utskottets hemställan.

Vad utskottet förordat bifölls.

Inledningen i utskottets hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 60, med förslag till vissa bestämmelser angående ålderstillägg för befattningshavare i riksbanken, i riksgäldskontoret, vid riksdagens hus och i riksdagsbiblioteket, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 61, angående förhöjda arvoden åt fullmäktige i riksbanken och styrelseledamöterna vid riksbankens avdelningskontor m. m.

I en till bankoutskottet ställd, den 15 april 1920 dagtecknad skrivelse hade fullmäktige i riksbanken gjort framställning om höjning av arvodena till styrelseledamöterna vid riksbankens avdelningskontor, varjämte de hemställt om vissa ändringar av tillägsbestämmelserna för avlöningsstaten för riksbanken.

Arvodesför-
höjning för
riksbanksfull-
mäktige m. fl.

Punkten A.

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte besluta, att avlöningsstaten för riksbanken skulle i nedan angivna delar erhålla följande ändrade lydelse:

Fullmäktige.

Sju fullmäktige uppbära i årligt arvode, varje . . . kronor 8,000

Avdelningskontoret i Göteborg.

1 styrelseledamot, arvode	kronor	3,600
2 styrelseledamöter, arvoden	»	7,200

Avdelningskontoret i Malmö.

1 styrelseledamot, arvode	kronor	3,600
2 styrelseledamöter, arvoden	»	7,200

Övriga avdelningskontor.

1 styrelseledamot, arvode	kronor	2,000
27 styrelseledamöter, arvoden	»	54,000
1 kontrollant, arvode	»	2,000
8 kontrollanter, arvoden	»	16,000

Reservation hade anförts av herr Wickman, som likväl ej antytt sin mening.

Arvodesför-
höjning för
riksbanksfull-
mäktige m. fl.
(Forts.)

Herr Wickman: Herr greve och talman, mina herrar! Det kan synas av detta betänkande, som om utskottet vore tämligen enigt om dessa förslag. Så är emellertid icke fallet. Utskottet har icke haft den fria prövningsrätten, utan utskottet har först i andra hand haft att pröva, vad andra icke utskottsansvariga föreslagit. Jag har därför ansett mig böra avgiva en blank reservation för att förbehålla mig yttranderätten i kammaren.

Det är sant, att dessa arvoden, som bestämdes år 1874, nu äro för låga och därför böra höjas. De då bestämda arvodena utgjorde 4,000 kronor för bankofullmäktige och 1,600 kronor för riksgäldsfullmäktige. Det senare arvodet var redan då för lågt. Dessa arvoden hava sedan stått till för några år sedan, då bankoutskottet föreslog en höjning för riksgäldsfullmäktige på grund av den ökade arbetsbörda, som under de senare åren pålagts desamma. Däremot föreslogs icke någon höjning för bankofullmäktige. Jag vill erinra om, att dessa bestämmelser gävos 1874, då bankofullmäktige höllo sammanträden dagligen, under det att riksgäldsfullmäktige i allmänhet sammanträdde endast en gång i månaden. Det är den stora skillnaden. De 4,000 kronor, som då bestämdes såsom arvode åt bankofullmäktige, avsågos utgöra full ersättning för fullmäktiges bosättning i Stockholm. Jag vill erinra om, att de första lantmannarepresentanterna från landsorten, nämligen Liss Olof Larsson och senare Olof Jonsson i Hof bosatte sig i Stockholm och icke hade mer än nämnda arvoden. Under de senare 10 åren hava arvodena till deputerade i riksbanken höjts, i synnerhet sedan dessa blivit tre. Men i detta sammanhang hava inga åtgärder vidtagits för någon höjning av bankofullmäktiges arvoden utöver de 4,000 kronor, som förut varit bestämda. Jag förmodar, att detta har varit av den orsaken, att man ansett, att dessa arvoden varit tillräckliga. Bankofullmäktiges arvoden hava icke höjts annat än för ordföranden, som i anledning av motion vid 1911 års riksdag erhöill ett särskilt ordförandearvode å 2,000 kronor. Detta lönetillägg tillkom på grund av det merarbete och det meransvar, som ålåg bankofullmäktiges ordförande. Emellertid har under de senare åren en viss slentrian inträtt, som jag icke kan undgå att påpeka. I bankoreglementet är det föreskrivet i § 38, att riksbanksfullmäktige sammanträda en gång i veckan, då minst fem ledamöter böra vara närvarande, samt varje söckendag, då minst fyra ledamöter skola vara närvarande. Nu vill jag erinra om, att i den gamla tiden voro alltid ordföranden och samtliga ledamöter närvarande vid alla lånesammanträden. Det fanns sällan något undantag därifrån. Detta var även fallet med de sedermera kungavalda ordförandena, statsrådet Ehrenheim, justitierådet Skarin och Sixten von Friesen. Såsom kanske alla känna till, var det under hans tid, som detta fullmäktige-arvode på 2,000 kronor tillerkändes honom, och han bevistade alla

Arvodesför-
höjning för
riksbanksfull-
mäktige m. fl.

(Forts.)

sammanträden även alla söckendagar, ända till dess han bars in och sattes i ordförandestolen.

Under den sista tiden har till och med bankofullmäktiges ordförande, enligt vad vi fått oss bekant i utskottet, icke varit närvarande vid något lånesammanträde utan endast vid de stora sammanträden, som hållas på torsdagarna. Nu har utskottet i sin motivering understrukt, att utskottet förväntar, att en förbättring i detta avseende skall vidtagas. Nu kan jag gärna medgiva, att i vissa fall är detta icke behöfligt, därför att rediskonteringen har tagit en så särskilt stor omfattning, så att detta icke kan krävas. Men varför ordföranden i fullmäktige skulle hava ett särskilt arvode, fastän han icke bevisar sammanträdena, är en gåta för mig och för utskottet.

Nu vill jag säga, att då jag i början av mitt anförande yttrade, att utskottet icke haft den fria provningsrätten, berodde detta därpå, att det förelades ett förslag från andra personer, och jag kan gott säga, att man genom samtal mellan representanter från olika partier enat sig om de olika beloppen samt att utskottet på det sättet icke haft någon fri provningsrätt. Jag kan nämna, att t. ex. i fråga om fullmäktiges arvoden voro meningarna mycket starkt delade, då en minoritet yrkade 6,000 kronor och majoriteten stannade vid 8,000 kronor. Därtill kommer ordförandenas arvode med 2,000 kronor. Jämställer jag detta med det förslag, som framställts från dessa utomstående personer, vari de yrkat en höjning för styrelseledamot vid avdelningskontoren till 2,400 kronor, så har utskottsmajoriteten i detta fall stannat vid 2,000 kronor. På denna punkt ber jag att få framhålla, att sedan en omorganisation av avdelningskontoren har ägt rum, blir det icke någon lindring för dessa styrelseledamöter vid avdelningskontoren, ty tidigare hade dessa avdelningskontor mera att göra på grund av utlåningsrörelsen, men samtidigt voro styrelseledamöterna närvarande endast en gång om dagen vid lånesammanträdena. Efter omorganisationen är det ålagt de två styrelseledamöterna att turvis handhålla nycklarna för huvudkassavården. De måste således infinna sig dels på morgonen, då det öppnas, och dels på middagen, då det stänges. Sålunda hava dessa styrelseledamöter icke fått mindre utan mera att göra i detta avseende. Utskottet har sänkt dessa 400 kronor och stannat vid 2,000 kronor, vilket jag anser vara obefogat i detta fall.

Vidare ber jag, herr talman, att få stanna en liten stund vid nästkommande memorial, som rör riksgäldsfullmäktige. Efter det sista beslutet hava riksgäldsfullmäktige haft 3,000 kronors arvode. I detta beslut föreslås en ökning av 1,000 kronor för ledamot av fullmäktige och 1,000 kronor till vardera av deputerade. Ordföranden i riksgäldsfullmäktige har sålunda endast kvar de 1,000 kronor, som han hade såsom fullmäktiges ordförande. Vi hava ansett icke en så stor skillnad föreligga emellan riksgäldsfullmäktiges ordförande och riksbanksfullmäktiges ordförande med avseende å deras ställning, att 1,000 kronor borde räcka, utan att de borde fått lika, alldenstund under senare tiden riksgäldsfullmäktige också få sammanträda en gång i veckan och till och med oftare, efter vad jag gjort mig underrättad.

Det är sålunda dessa brister i de båda förslagen, vilka jag ansett vara av den natur, att ärendet bort till utskottet återremitteras, så att utskottet fått företaga en prövning av ärendet på nytt med fri prövningsrätt och icke på det sätt, som nu skett. Det blir en orättvisa på olika punkter. Sedan emellertid andra kammaren nu fattat sitt beslut i överensstämmelse med utskottets hemställan, vill jag icke, herr talman, yrka återremiss, utan nöjer mig efter det uttalande, som jag nu gjort, med att yrka bifall till utskottets hemställan.

Arvodessförhöjning för riksbanksfullmäktige m. fl.
(Forts.)

Herr Hallin: Herr greve och talman! Det är ju rätt grannliga saker, som bankoutskottets förevarande utlåtande såväl som det näst följande handlar om, ity att det gäller att utmäta arvoden åt riksdagens förtroendemen — här i riksbanksledningen. Jag skall med avseende på vad utskottet har föreslagit i den nu föredragna punkten icke säga mer än att jag för min del finner den föreslagna ökningen ifrån 4,000 kronor till 8,000 kronor, d. v. s. hela 100 procent, vara väl högt tilltagen. Men i betraktande av de stora anspråk, som man nu ställer på fullmäktige, ävensom med hänsyn till den tjänstgöringsskyldighet, som de hava, skall jag icke motsätta mig det sålunda föreslagna beloppet.

I likhet med den föregående ärade talaren skall jag också be att få uttala ett beklagande över, att utskottet icke ansett sig kunna sträcka sig längre med avseende på styrelseledamöternas och kontrollanternas vid avdelningskontoren arvoden än vad utskottet här har gjort. Fullmäktige ha ju, såsom herr Wickman påpekade, föreslagit 2,400 kronor, men utskottet har endast ansett sig kunna höja till 2,000 kronor från förutvarande 1,500 kronor respektive 1,200 kronor. I betraktande av att dessa styrelseledamöter dock ha ganska sträng tjänstgöring, såtillvida att de måste vara närvarande varje dag i bankens lokaler och där äro bundna av denna sin sysselsättning, så hade det nog varit motiverat att i detta sammanhang höja deras arvoden något mera. Då emellertid icke nu torde kunna göras något yrkande i denna riktning, skall jag be att få inskränka mig till att få, vad jag nu har anfört, antecknat till kammarens protokoll.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i nu föredragna punkt hemställt.

Punkten B.

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte besluta, att fullmäktig i riksbanken, som icke vore bosatt i Stockholm, finge uppbära reseersättning för varje resa, som han efter kallelse till sammanträde företog från sin hemort till sammanträdesorten och åter enligt de grunder, som vore eller bleve bestämda för ledamot av riksdagen.

Om reseersättning åt riksbanksfullmäktige.

Herr Hallin: Herr greve och talman! Jag har begärt ordet vid denna punkt för att fästa uppmärksamheten på en nyhet, som utskottet här bjuder oss på, nämligen införandet av reseersättningar

*Om reseersätt-
ning åt riks-
banksfull-
mäktige.
(Forts.)*

för fullmäktige i riksbanken. Utskottet föreslår nämligen i denna punkt, »att fullmäktig i riksbanken, som icke är bosatt i Stockholm, må uppbära reseersättning för varje resa, som han efter kallelse till sammanträde företager från sin hemort till sammanträdesorten och åter enligt de grunder, som äro eller varda bestämda för ledamot av riksdagen.

Jag kan för min del icke finna, att det ligger någon mening i en sådan bestämmelse. Utskottet upplyser ju självt och fastslår kategoriskt i sin motivering på sidan 11 rad 4, att fullmäktige numera hava dagliga sammanträden, varjämte utskottet uttalar den förhoppningen, att detta måtte även i framtiden iakttagas. Men hur kan man då förutsätta, att någon fullmäktig skulle kunna vara bosatt utanför huvudstaden. Jag vill alldeles fränse de fall, då en fullmäktig tilläventyrs bor i Djursholm eller på Lidingön eller på någon annan närlägen ort invid huvudstaden, ty det är ju praktiskt taget detsamma som att han bor i huvudstaden. Om man sålunda håller på den bestämmelsen, att fullmäktige skola sammanträda dagligen — och det anser jag i likhet med utskottet, att man bör göra — kan jag icke finna annat än att denna bestämmelse, som utskottet nu vill införa med avseende å reseersättningar för fullmäktige i riksbanken, är alldeles meningslös, och det är på grund därav som jag ber, herr greve och talman, att få yrka avslag på utskottets förslag i denna punkt.

Herr Wickman: Herr talman! Vad den siste ärade talaren framhållit ha vi nog också beaktat, men vid det tillfälle, då utskottet behandlade just denna del av betänkandet, var ännu ingen klarhet vunnit rörande valet av fullmäktige. Man kunde således befara, och det var ju ifrågasatt, att personer, som bodde längre bort än exempelvis professor Bäckström i Djursholm — han kan ju inte ifrågasätta någon reseersättning, men låt oss säga, att det var från längre bort belägna platser — gjorde anspråk på sådan ersättning, och då ha vi ansett, att det var nödvändigt, att dessa personer bleve likställda med dem i riksgäldskontoret och i så fall kunde ha rätt till ersättning. Det är dessa skäl, som föranlett utskottet att komma med detta yrkande.

Herr Öhngren: Herr talman! Jag är så gott som förekommen av herr Wickman. Detta har naturligtvis tillkommit med den tanken, att riksdagen nu som förr skulle kunna välja en fullmäktig, boende utanför Stockholm, i landsorten. Det är alldeles givet, att om så skulle komma att ske, torde en sådan fullmäktig, såväl som nästan varje annan, åtminstone kunna påräkna semester. Om inte av annat skäl kan man vara frånvarande från Stockholm, och om han i så fall återkallas till huvudstaden för att inträda i tjänstgöring, bör han naturligtvis få påräkna reseersättning. Detta är endast ett enstaka fall, som jag nu återoppar, men det kan nog bli många andra fall också, då det kan anses vara riktigt. Jag skall därför be att få yrka bifall till utskottets förslag i denna punkt, sådant det är.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i nu ifrågavarande punkt hemställt; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Om reseersättning åt riksbankens fullmäktige.
(Forts.)

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition, så lydande:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 61 punkten B, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 24;

Nej — 38.

Punkterna C och D.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo bankoutskottets memorial och utlåtande:

nr 62, med förslag om höjning av fullmäktiges i riksgäldskontoret arvoden; och

nr 63, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 29 juli 1892 angående sparbanker, dels ock i ämnet väckta motioner.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarrens sammanträde avslutades kl. 12,12 på natten.

In fidem
G. H. Berggren.

Torsdagen den 20 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Anmälades och godkändes

statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 252, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till ytterligare lönefyllnad åt en professor vid teologiska fakulteten i Lund;

nr 253, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disposition av elevavgifterna vid tandläkarinstitutet;

nr 254, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala samt till anordnande av utbildningskurser för lärarinnor i hushållsgöromål; och

nr 255, i anledning av Kungl. Maj:ts under tilläggsstatsens för år 1920 sjunde huvudtitel gjorda framställning angående förstärkning av reservationsanslaget till byggnader och reparationer;

bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse nr 256, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående provisorisk reglering av tillverkningen av brännvin vid andra brännerier än sådana, där tillverkningen äger rum i sammanhang med pressjästberedning, m. m.; samt

bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse nr 257, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 29 juli 1892 angående sparbanker.

Efter föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag nr 678, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande nr 14, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av anslag utav statsmedel till svensk biblioteksverksamhet i utlandet, beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt första tillfälliga utskott.

Efter föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag nr 679, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 14, i anledning av en utav herr Lindman m. fl. väckt motion nr 139 om skrivelse till Kungl. Maj:ts angående verkställande av en djupgående undersökning av vårt skattesystem med hänsyn till dess ekonomiska verkningar, beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt andra tillfälliga utskott.

Anmäldes och bordlades andra sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring jämte en i ämnet väckt motion;

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för bestridande av på staten belöpande kostnad för pensionstillägg och understöd enligt lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring m. m.; samt

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts under femte huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 146—149, sammansatta stats- och bevillningsutskottets betänkanden nr 1 och 2, bevillningsutskottets betänkanden nr 37—39, bankoutskottets utlåtanden nr 64 och 66, första lagutskottets utlåtanden nr 37 och 38 samt första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden nr 23 och 24.

Herr vice talmannen erhöll på begäran ordet och anförde: Jag ber att få hemställa, att kammaren måtte besluta att på morgondagens föredragningslista upptaga de på dagens föredragningslista förekommande bevillningsutskottets betänkanden nr 37, 38 och 39 näst efter andra lagutskottets utlåtande nr 36 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av vattenlagen m. m.

Denna hemställan bifölls.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades herr Wavrinisky från och med den 3 nästinstundande juni till riksdagens slut.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,12 e. m.

In fidein

A. v. Krusenstjerna.
